

Jesenice, 23. julija 1971

ŽELEZAR — GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE

— Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo »Železarja«, združeno podjetje SLOVENSKE ŽELEZARNE Ljubljana — Železarna Jesenice. Telefon int. uredništvo 483, administracija 484 — Tisk CP »Gorenjski tisk«

ŽELEZAR

Dan izplačila osebnega dohodka v plesu nelikvidnosti

Na izplačilni dan, v četrtek dne 15. 7. 1971, vsi zaposleni delavci v Železarni niso prejeli osebnega dohodka. Finančni sektor je sicer dobil celotno potrebno dinarsko vsoto, vendar je le-ta prišla v Železarno prepozno, da bi jo uspeli razdeliti in vložiti v kuverte ter razdeliti po delovnih mestih do 14. ure. Delavci upravnih služb so zato osebni dohodek prejeli šele v petek, dne 16. 7. 1971.

Vse težji gospodarski položaj, ki je posledica pretiranega trošenja, se kaže predvsem v nelikvidnosti celotnega gospodarstva. Medsebojna dolgovanja so dosegla vrto glave višine, razlika med uvozom in izvozom v okviru celotne Jugoslavije je narasla od 200 na 600 milijonov dolarjev, pri čemer Slovenija ni izjema. Plačilno sposobnih gospodarskih organizacij praktično ni več. Neblokirani žiro računi gospodarskih organizacij so postali prava redkost.

V tej splošni nelikvidnosti, so železarne, ki nimajo neposrednega stika s kupci, ki razpolagajo z likvidnim denarjem, v medsebojnem poravnavanju zadnje na vrsti. Vsem jugoslovanskim železarnam so kupci dolžni že prek 2 milijardi dinarjev. Slovenske železarne prav tako niso izjema, saj nam kupci dolgujejo prek 540 milijonov dinarjev.

Naša železarna z 10. 7. dolguje dobaviteljem že znatno vsoto okrog 140 milijonov dinarjev, vendar pa so nam kupci dolžni bistveno večjo vsoto, saj znaša njihovo dolgo vanje prek 362 milijonov din. Na žiro računu nimamo

tekočega denarja, pa zato mesečno najemamo kredite, da bi lahko izplačali osebni dohodek natančno na izplačilni dan. Po členu 216 našega statuta, je sicer dan izplačila določen na dotok denarja oziroma dodeljenih kratkoročnih kreditov, kar dovoljuje strokovnim službam, da prilagodijo dan izplačila finančnim možnostim. Do sedaj nam je vedno uspelo zbrati dovolj dinarskih sredstev do 15. v mesecu tako, da smo osebne dohodeke izplačali petnajstega.

Prepričani smo, da bomo s skupno akcijo slovenskih železarn in ostalih zainteresiranih gospodarskih organizacij, prek Gospodarske zbornice, sekretariata za gospodarstvo in drugih republiških organov, uspeli naše medsebojno dolgo vanje poravnati v totalnem kliringu. S stabilizacijskim programom pa uskladiti potrošnjo z našimi mož-

nostmi in tako proti koncu leta stabilizirati celotno gospodarstvo. Zaupanje v predložene stabilizacijske ukrepe je realno in tudi potrebno.

Naša železarna ima pri stabilizacijskih naporih posebno nalogo, ki se izraža tudi v akcijskem programu, ki je prav ta čas v razpravi v delovni skupnosti. Dosedanji ekonomski rezultati kažejo, da smo na pravi poti. Naša ekonomska moč raste, postopoma pa raste tudi osebni dohodek in družbeni standard.

Pozivamo vse zaposlene na strpnost in razumevanje ter tekoče spremljanje nastalih likvidnostnih problemov, v katerih se nahajamo. V zadnjem času je redni pojav, da gospodarske organizacije kasnijo pri izplačilu osebnih dohodkov, zato je možno, da kljub ugodnemu ekonomskemu položaju v naslednjih mesecih, tudi mi kasnimo za kakšen dan. V strokovnih službah pa bomo poskušali narediti vse, da bomo tako kot dosedaj tudi v bodoče izplačevali osebni dohodek na dogovorjeni dan izplačila.

mag. Peter Kunc, dipl. inž.

Včeraj je minilo 30 let odkar so na Pšatniku, na cesti med Tacnom in Smrtnim padli prvi partizanski strelci, ki jih je sprožila šmarnogorska partizanska skupina. Sledile so večje ali manjše akcije po vsej Sloveniji. Pred tridesetimi leti — 22. julija 1941 — je mali slovenski narod zapisal v knjigo svoje narodne zgodovine dejanje, kakršnega v taki obliki in obsegu dotlej ni poznal. Dejanje, ki je pomenilo pričetek velikega boja za dokončno narodno in socialno osvoboditev.

20 let Združenja jugoslovanskih železarn

Združenje jugoslovanskih železarn je bilo ustanovljeno leta 1951, s pogodbo med proizvajalci jekla. Združitev jugoslovanske črne metalurgije pada v čas takoj po decentralizaciji in ukinitvi administrativnega upravljanja industrije. Prvotno je bilo ustanovljeno s pretežno nalogo usklajevanja medsebojnih dobav surovin in polproizvodov, usklajevanja proizvodnih programov podjetij v cilju specializacije in medsebojnega izkoriščanja metalurških kapacitet, usklajevanja proizvodnje jekla ter uvoza in izvoza.

Ob ustanovitvi se je Združenje jugoslovanskih železarn imenovalo »Skupnost za koordinacijo proizvodnje in uvoza jekla« ter se preimenovalo v »Poslovalnico za valjano in vlečeno jeklo« dokler ni končno dobilo sedanji naziv.

S svojo bogato prakso in izkušnjami, spremljano z uspehi, je združenje primer dobrega sodelovanja med podjetji drugim podobnim združenjem. Vse uspehe v dolgoletnem delu je nedvomno pripisati občutku solidarnosti in zavesti podjetij o skupnih interesih ter potrebi po skupnem reševanju vseh problemov proizvodnje in razvoja črne metalurgije.

Vzporedno z razvojem delavskega samoupravljanja se je tudi združenje prilagajalo in razvijalo v skladu s samoupravno prakso kar se odraža v njegovih organizacijskih oblikah in organih.

Na osnovi bogatih izkušenj in potreb se danes delo združenja in njegovih članic odvija v naslednjih dejavnostih oziroma področjih: napredek in usklajevanje proizvodnje, pla-

niranje in investicijska izgradnja, znanstveno-raziskovalno delo, komercialna problematika, ekonomsko-financijska problematika, izobraževanje kadrov in varstvo pri delu ter vrsti drugih aktivnosti podjetij.

Nedvomno je imelo tudi združenje veliko vlogo pri integracijskih procesih znotraj panoge črne metalurgije, saj samo predstavlja določeno integracijsko formacijo, ki se posebno v zadnjem času krepi. V krepitvi integracijskih aktivnosti in poglobljanje medsebojnega sodelovanja, so usmerjeni tudi sklepi upravnih organov združenja, sprejetih na osnovi zaključkov sestankov družbenopolitičnih delavcev, prve konference samoupravljalcev črne metalurgije ter materialov drugega kongresa samoupravljalcev Jugoslavije.

Jeklo samo še za solidne plačnike

Ukrepi slovenskih železarn proti nelikvidnosti so nujni, čeprav bodo za marsikatero kupce jekla neprijetni

Nervoza, ali bodo delavci prišli do zasluženih osebnih dohodkov, ali bo prispelo staro železo, ali ne bo prišlo do katastrofe, če bodo železarne ostale brez tekočih goriv, je združeno podjetje Slovenske železarne prisilila na ukrepe, ki bodo imele neprijetne posledice tudi za kupce oziroma neposredne porabnike jekla.

Vodstvo podjetja, ki ga sestavljajo generalni in glavni direktorji združenega podjetja, je na seji 15. julija tega leta sprejelo najostrejšje izterjevalne ukrepe, do vseh svojih odjemalcev, ki neredno izpolnjujejo plačilne pogodbene obveznosti.

V splošni jugoslovanski nelikvidnosti so železarne, ki nimajo neposrednega stika s kupci, ki razpolagajo z likvidnim denarjem, in so v medsebojnem poravnavanju zadnje na vrsti, med upniki na čelu. Prek dve milijardi din že znašajo obveznosti potrošnikov vsem jugoslovan-

skim železarnam, od tega 540 milijonov din slovenskim železarnam, kar je točno v istem razmerju, kot znaša delež proizvodnje jekla, to je 27 odstotkov. Obseg terjatev je tolikšen — samo od januarja letos se je dvignil na 128 milijonov din — da železarnam z napajanjem s kratkoročnimi krediti ni možno zagotoviti redne proizvodnje. V prvem polletju so železarne imele zaradi pomanjkanja denarja in blokiranih žiro računov že za 5 odstotkov nižjo proizvodnjo kot jo predvideva gospodarski načrt. (Nadaljevanje na 3. strani)

Akcijski program mora pomeniti prispevek k hitrejšemu, učinkovitejšemu in odločnejšemu reševanju reforme

Akcijski program izvršnega sveta skupščine SR Slovenije in republiških upravnih organov za uresničevanje nalog v zvezi z ekonomsko politiko in stabilizacijo, ki je bil sprejet v juliju, je dopolnitev programa, ki ga je isti organ sprejel v februarju letos. To je osnovni načrt po katerem se pri svojem delu ravna republiški organi, ki pa ni statičen, temveč se stalno dopolnjuje in prilagaja nalogam, ki jih odpira gospodarski razvoj. Pomeni operativno obliko za reševanje trenutnih vprašanj in odstranjevanja vseh ekonomskih razlogov, ki zavirajo uveljavitev stabilizacijske ekonomske politike v letošnjem letu. Obenem pa naj bi bil slovenski akcijski program prispevek k splošnim naporom jugoslovanskih narodov za stabilizacijo v okviru Jugoslavije. Slovenski akcijski program pa v bistvu ne more spremeniti odnosov v pogledu stabilizacije, če se podobno ne bodo urejale splošne ekonomske razmere v vsej Jugoslaviji in na vseh nivojih. Uspeh je torej odvisen od vsesplošnega jugoslovanskega prizadevanja od celovnih organizacij, občinskih skupščin, bank, republiških in zveznih organov in institucij. Samo doslednost, večja odločnost in učinkovitost ter nesentimentalnost, predvsem pa hitrejša reševanja in odpravljanje vseh zavor in razlogov, ki ovirajo uresničevanje sprejete stabilizacijske ekonomske politike v vsej Jugoslaviji in na vseh nivojih, je jamstvo za uspeh. Praksa iz preteklosti nas uči, da pri enakih in podobnih akcijah nismo vedno uspeli ravno zaradi nedoslednosti, politične sentimentalnosti in podobnega. Te slabosti so bile prisotne povsod in ne samo na republiških in zveznih organih, kakor smo včasih utemeljevali predvsem zato, da bi opravičevali lastne slabosti oziroma jih pripisovali drugim.

Namen vseh v republiškem akcijskem programu predvidenih ukrepov in posegov je, okrepitev uveljavljanja principov in ciljev reforme ter pospeševanje vzpostavljanja gospodarskega ravnotežja. Pri tem pa se bo izvršni svet Slovenije naslanjal na usmeritve v razvojni politiki za leto 1971. Le-te so zlasti: »oblikovanje osebnih, splošnih in investicijske potrošnje na vseh ravneh v okviru razpoložljivih sredstev in možnosti, intenzifikacija gospodarstva in krepitev konkurenčne sposobnosti na osnovi lastne učinkovitosti in lastnih sil, krepitev tržnih meril in tržnega obnašanja, povečanje izvoza blaga in storitev ter oblikovanje boljše uravnovešene regionalne devizne bilance.« Krepitev tržnih meril in tržnega obnašanja pa pomeni izvesti prepotrebno diferenciacijo med delovnimi organizacijami in sicer med tistimi, ki so sposobne konkurenčno poslovati oziroma se intenzivno vključevati v gospodarska gibanja in tistimi, ki so životarile zaradi določene konjunkturalne in na račun dolgovanja svojim dobaviteljem. Republiški akcijski program poudarja, da bo eden izmed kriterijev za ugotavljanje takih delovnih organizacij »nesposobnost delovnih organizacij za izplačevanje z družbenim dogovorom določenih osebnih dohodkov«. Hkrati pa program naroča poslovnim bankam: »da ne bodo sprejemale depozitov na rok od delovnih organizacij, ki imajo več dospelih obveznosti do dobaviteljev kot dospelih terjatev do kupcev.«

Republiški akcijski program s konkretnimi zadolžitvami posameznim službam in organizacijam ter s časovnimi omejitvami za izvršitev nalog opredeljuje in določa naloge in politiko. Naloge v gospodarstvu, splošna in proračunska poraba ter davčna politika, osebna in investicijska poraba, vprašanje nelikvidnosti, zdravstveno zavarovanje, izobraževanje, ekonomski odnosi s tujino, zaposlovanje naših delavcev v tujini, kmetijstvo in turizem ter politika cen, so poleg uvodnih političnih izhodišč poglavja, ki jih zelo konkretno obravnava republiški akcijski program. Le-ta daje tudi konkretno osnovo tovrstnim akcijskim programom v občinah in gospodarskih organizacijah. Seveda pa republiški akcijski program ne pomeni samo konkretnih, operativnih posegov in ukrepov, pomeni tudi fronto proti doslej preveč uveljavljeni nesocialistični miselnosti: »samo, da si sam odrežem večji kos, ne glede če na račun drugega, ali ne glede, če ga nisem v normalnih tržnih gibanjih zaslužil.«

V teh dneh, ko o konkretnih akcijskih programih v naši delovni skupnosti razpravljajo v delovnih skupinah, oddelkih, obratih, delovnih enotah in sektorjih na osnovi usmeritev, ki jih je sprejel odbor za poslovno politiko pri delavskem svetu podjetja, bi še prav posebno morali upoštevati osnovna izhodišča reformske politike, ki v akcijskih programih dobiva samo konkretne naloge. Torej ne gre za nekaj novega, za novo politiko, temveč za nadaljevanje doslednega in pospeševanja uresničevanja reforme, za kar se je naš delovni kolektiv tudi vseskozi prizadeval, ker je ravno zaradi nedoslednosti in deformacij v reformi sam čutil tudi materialne posledice. Akcijski programi naj torej s konkretnimi zadolžitvami in datumi nadaljujejo v kolektivu že pred leti začeto borbo za stabilizacijo tovarne, kot celotnega gospodarstva.

Nekateri problemi pri izdelavi nepomirjenih jekel za trakove in elektrodno žico v martinarni

Z izgradnjo nove valjarne na Beli, je bil v naši železarni storjen bistven premik v asortimentu in kvaliteti naših proizvodov. Trakovi, ki jih valjamo na šteklu, bodisi samo toplo valjani ali pa za hladno valjane trakove, zahtevajo v pogledu žvepla mnogo bolj čisto jeklo, kot smo bili vajeni prej, ko smo v večji meri izdelovali še debelo pločevino in profile, tanko pločevino pa prek platin.

Če se bo uresničil projekt hladne valjarne, bomo izdelovali več hladno valjanih trakov in martinarni bodo postavljeni pred še strožje zahteve glede vsebnosti žvepla.

Podobne so zahteve pri EO kvaliteti iz katere izdelujemo žico za elektrode, ki sme vsebovati le najmanjše vsebnosti žvepla in fosforja.

Znano je, da je naša tanka pločevina tako toplo, kakor tudi hladno valjana trda. To nam povedo mehanske lastnosti, ki se vedno gibljejo na zgornji meji, povedo pa nam tudi predelovalci, ki se čez trdoto naše pločevine pritožujejo.

Naše jeklo moramo torej napraviti mehkejše in bolj čisto. V mislih imamo predvsem kvaliteto C 0147. Če hočemo, da bo ta mehkejša, potem moramo znižati vsebnost ogljika in mangana. Mangan pa lahko znižamo samo, če znižamo tudi žveplo, ker sta ta dva elementa medsebojno odvisna. Naša naloga je torej predvsem znižati žveplo v jeklu.

Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da bomo lahko znižali vsebnost žvepla v jeklu

Žveplo pride v SM peč: 1. z vložkom, to je s starim železom in grodljem in 2. z gorivom. Z gorivom v našem primeru z mazutom, žveplo stalno dovajamo v peč. Čim več ga je, več ga je v mazutu, več ga preide na vložek. Če je staro železo lahko, ima veliko površino, več žvepla se navzame med zakladanjem in taljenjem. Vpliv žvepla v mazutu med rafinacijo na odžveplanje je manjši, vendar kakor kažejo izkušnje, visoko žveplo v mazutu zavira odžveplanje med rafinacijo.

Prvi in najvažnejši pogoj za doseganje nizkega žvepla v končni sestavi je nizko žveplo v prvem poizkusu. Stopnja odžveplanja je namreč odvisna od žvepla ob raztalitvi in je tem nižja, čim nižje je žveplo. Če hočemo dosežati v končni sestavi okrog 0,020 %, potem šarža ne sme raztaliti z več kot 0,040 % žvepla. V poprečju pa okrog 0,035 %.

Da pa bomo tako nizka žvepla ob raztalitvi tudi do-

segali, je odvisno od kvalitete starega železa, grodlja, mazuta in tudi apna.

Staro železo ima na žveplo ob raztalitvi močan vpliv, odvisno pa je to od prostorske teže le-tega. Čim manjša je prostorska teža, večja je površina, bolj se nažvepla med taljenjem. Prostorsko težo pa bomo lahko povečali le s primerno pripravo starega železa, česar seveda še nimamo. Iz istih razlogov so najboljše valjarniški odpadki z izjemo odpadkov avtomatskih jekel, ki že v svoji sestavi vsebujejo visoko žveplo.

S kvalitetnim grodljem lahko bistveno popravimo bilanco žvepla v skupnem vložku. Delež grodlja se pri nas giblje okrog 50 %, zato ni vseeno kakšen grodelj vliwamo v peč. Naša sedanja zahteva je poprečno 0,030 % S v grodlju. Te meje pa na plavžu v glavnem ne dosegajo. V novembru in decembru lanskega leta je npr.: plavž I dajal grodelj s poprečno 0,045 % S, plavž II pa s poprečno 0,037 % S. Žveplo v grodlju bomo nujno morali znižati. To pa pomeni, da ga bomo morali odžveplati izven plavža. Za kvaliteto C 0147 HVT na 0,020 ali 0,015 % kakor to delajo tudi drugod po svetu.

Žveplo v mazutu ima na žveplo v prvem poizkusu in na končno žveplo največji vpliv. Zato si dobrega dela martinarne brez kvalitetnega mazuta ne moremo zamisliti. Naš sedanji predpis dovoljuje največ 0,8 % S v mazutu. Za poprečne kvalitete z 0,030 % S npr.: toplo valjani trakovi, to še zadošča. Če hočemo žveplo znižati pod 0,025 % ali celo pod 0,020 % npr.: EO in C 0148 potem v mazutu ne sme biti več kot 0,5 % S.

Martinarna v železarni NHKG Kunčice na Češkem, od koder tudi mi dobivamo toplo valjane trakove, uporablja le romunski mazut s poprečno 0,4 % S pri 70 % tekočega grodlja v vložku s poprečno 0,032 % S.

V kakšnih razmerah delamo in kaj dosežemo

Na žalost delamo pod bistveno drugačnimi pogoji kakršne zahtevamo in potrebujemo. Od vseh surovin, ki jih uporabljamo smo lahko zadovoljni le z apnom. Je dobro reaktivno, vsebuje nizko

žveplo, le zrnatost je prevelika, zaradi česar se počasneje razkrajja. Najboljše zrno je od 20 do 50 mm, kar bo s časom treba urediti.

Grodelj: kvaliteta grodlja ni vedno takšna, kot bi jo želeli imeti. V lanskem letu smo imeli po mesecih naslednje srednje vrednosti za žveplo:

1970	S % za obe peči	
januar	0,037	
februar	0,034	
marec	0,031	
april	0,035	
maj	0,042	
junij	0,040	
julij	0,047	
avgust	0,045	
	I.	II.
november	0,045	0,037
december		
maj 1971	0,046	0,046

Lahko ugotovimo, da je bila kvaliteta grodlja kar se vsebnosti žvepla tiče zelo dobra v prvi polovici lanskega leta. Kasneje so se razmere poslabšale. Tudi zadnja analiza za mesec maj kaže slabše vrednosti. Posebno slabo dela plavž I., ki ima precej škart robe z okoli 0,200 % S, ki pa v tej analizi ni zajeta, pa vendar kot mrzel grodelj pride kasneje v martinarno ali električno peč.

Danes izdelujemo še zelo majhne količine jekla za globoki vlek, zato lahko shajamo tudi s slabšimi surovinami. Če ne ustreza prva naročena šarža, potem ustreza mogoče druga ali tretja. Pri masovni proizvodnji t. j. okrog 150.000 ton surovega jekla za globoki vlek pa bomo morali imeti stalno na razpolago kvalitetni grodelj in kvalitetni mazut. Odžveplanje grodlja načrtujemo že šest let, pa doslej nikoli ni bilo dovolj upravičenih potreb niti denarja, čeprav vemo, da je odžveplanje grodlja v plavžu najdražje.

Odžveplanje grodlja izven plavža je v bistvu tudi preprosta zadeva. Računamo, da bomo uvedli odžveplanje s prelivanjem grodlja s ponvice v ponvico in uporabo sode. Za takšno pripravo bi predvidoma rabili okoli 1 milij. novih din. Postavili pa bi jo med martinarno in plavžem.

Mazut: Kvaliteta mazuta ni zadovoljiva. V poprečju se giblje nad sedaj dovoljeno zgornjo mejo 0,8 % S. V aprilu in maju t. l. je znašalo poprečje 0,987 % S. Če te odštejemo, potem so ostale imele poprečno 0,76 % S. V juniju pa se žvepla spet gibljejo med 0,8 in 1 % S.

Da zlivamo mazut z 2 in več % S v rezervoar pri martinarni ni opravičljivo. V bo-

doče bo treba uvesti krajše metode določevanja žvepla, tako, da bomo lahko žveplo v mazutu določati sproti in cisterne z visokim S praznili na Beli.

Preseneča dejstvo, da praktično ne dobivamo mazuta z nizkim žveplom okrog 0,5 procenta in manj kakor smo ga dobivali še na začetku in tudi na koncu lanskega leta in v katerem smo tudi dosegali najnižja žvepla.

Lani smo imeli po mesecih naslednje poprečne vrednosti žvepla v mazutu

mesec	% S v mazutu
januar	0,60
februar	0,10
marec	0,72
april	0,77
maj	0,93
junij	0,89
julij	0,89
avgust	0,93
november	0,74
december	

Za ilustracijo navajamo podatke za november in december 1970, ko smo imeli poprečno najnižje žveplo v mazutu v zadnjem času in je bilo obratovanje zelo ugodno.

	štev. šarž	vrednost X v % srednja	odstopanje δ v %
S v končni sestavi za vse kvalitete	862	0,028	0,0058
S v končni sestavi pri trakovih	177	0,026	0,004
S v končni sestavi pri EO	47	0,023	0,0023
S v mazutu	172	0,74	0,15
S v grodlju peč I	441	0,045	0,019
peč II	533	0,037	0,015

Srednja vrednost X predstavlja statistično izračunano srednjo vrednost. Kakor se vidi iz tabele so imele vse kvalitete v poprečju zelo nizko žveplo. Pri kvaliteti EO pa zgornje dovoljene meje 0,020 % S še nismo dosegli ali točenje le 10 % šarž je imelo manj kot 0,020 % S. To pa tudi pomeni, da moramo za tako stroge zahteve dobiti mazut z nižjim žveplom do 0,5 %.

Mazuta z nizkim žveplom je na svetu vedno manj. Zato ne moremo računati, da bi kdaj dobivali bistveno boljši mazut. Pač pa bomo morali mazut, ki ga dobivamo, točiti v dva rezervoarja. V enega mazut z okoli 0,5 % S, v drugega s slabšim žveplom. Z boljšim mazutom bi potem kurili tiste peči, ki bi izdelovale jekla za globoki vlek v celoti, to je ves čas trajanja

šarže ali pa samo med zakladanjem in taljenjem, ko največ žvepla preide iz dimnih plinov na vložek. Ta drugi rezervoar bo treba šele zgraditi in bo stal okrog 8 milij. novih dinarjev.

Vpliv izdelave jekla na odžveplanje in na čistočo jekla

Nepomirjeno jeklo je kvalitetno plemenito jeklo. Za razliko od pomirjenega jekla zahteva izdelava nepomirjenega jekla več znanja in večjo pozornost česar se vsi, ki pri izdelavi sodelujejo premalo zavedajo. Stopnja odžveplanja ni odvisna samo od kvalitete mazuta in apna, ampak tudi od načina vodenja šarže, od temperaturnega rešima v peči od viskoznosti in sestave žlindre in po-

dobno. Analize kažejo, da se tudi pri razmeroma visokem žveplu okrog 0,9 % da doseči dobro odžveplanje če je zgozrevanje normalno, če temperatura enakomerno narašča, če je žlindra dobro tekoča in če šarža lepo kuha.

Od načina vodenja šarže je odvisna tudi vsebnost kisika v jeklu, ki vpliva na intenzivnost kuhanja v kokilah in posredno na kvaliteto in čistočo jekla. Šarže, ki jih hitro pihamo s kisikom do nizkih ogljikov in takoj izpustimo iz peči vsebujejo preveč kisika, preveč nečistoč, pri vlivanju povzročajo težave in dajo nekvalitetno jeklo. Čistoča jekla in plastične lastnosti so v veliki meri odvisne od kuhanja v peči in v kokilah. Šarža mora izkupati počasi, prehod kisika iz žlindre v jeklo je na koncu treba zmanjšati ali pa zmanjšati kisik s preddeoksidacijo z ogljikom t. j. z FeMn, z zrcalovino ali grodljem v peči.

Kisik v jeklu lahko znižamo tudi z dodatkom Al v ponvico. Dodatek Al v ponvico je pri nepomirjenem jeklu normalen. Količina Al pa ne more biti za vse šarže enaka, ampak jo je treba prilagoditi vsebnosti kisika v jeklu, lahko pa znese tudi do 0,2 kg na tono. Vsebnost kisika pa je spet odvisna od načina vodenja šarže, od temperature od C in Mn v jeklu. Na splošno je v peči pred prebodom pri 0,05 do 0,09 % C in 0,20 do 0,40 % Mn od 0,03 do 0,06 % kisika. Za 60 t peč pomeni to približno 20 do 40 kg kisika. 1 kg Al pa veže okrog 0,9 kg kisika. Če šaržo izpustimo z nizkim ogljikom in nizkim manganom je lahko kisika še enkrat toliko, kakor če jo izpustimo z višjim ogljikom in višjim manganom. Delovodja, ki šaržo izdeluje mora torej znati oceniti koliko je kisika v jeklu in temu prilagoditi dodatek Al. Seveda bi se moral tudi pri vlivanju pre-

(Nadalj. na 7. str.)

Skupščina občine Jesenice in družbeno politične organizacije občine Jesenice vas vabijo na praznovanje

1. avgusta — praznik občine Jesenice

Petek, 30. julij: ob 17. uri otvoritev kolektivne slikarske razstave članov likovne sekcije DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice v avli skupščine občine Jesenice;

ob 18. uri otvoritev zgodovinsko dokumentarne razstave SPOMENIKI REVOLUCIJE na prostoru nasproti kolodvoru;

ob 19. uri otvoritev 15. gorenjske in 3. medklubske razstave umetniške fotografije v mali dvorani in čitalnici delavskega doma na Jesenicah.

Sobota, 31. julij: ob 10. uri slavnostna seja splošnega zbora skupščine občine Jesenice s podelitvijo Čufarjevih in Gregorčičevih plaket najboljšim kulturnim in športnim delavcem v občini. Po seji ogled razstave Spomeniki revolucije;

ob 15. uri obisk delegacije na grobu narodnega heroja Matija Verdника-Tomaža v Bistrici na Koroškem;

ob 20. uri kresovi.
Nedelja, 1. avgusta: ob 5. uri budnica na Jesenicah v izvedbi pihalnega orkestra Jeseniški železarji; ob 10. uri na Poljanah

zbor občanov

— uvodni govor predsednika občinske konference SZDL Jesenice,

— govor Vinka Hafnerja, podpredsednika izvršnega sveta SR Slovenije,

— kulturni program, v katerem sodelujejo združeni pevski zbori občine, pihalni orkester Jeseniški železarji in recitatorji;

ob 11. uri vaja odreda teritorialne obrambe;

ob 12. uri promenadni koncert pihalnega orkestra Jeseniški železarji;

ob 13. ure dalje igra za ples in razvedrilo instrumentalno zabavni ansambel Jožeta Kampiča in domači instrumentalni ansambel Termiti.

Sportne prireditve od 25. do 31. julija:
— odprto občinsko prvenstvo v plavanju
— mednarodni balinarski turnir
— nogometni turnir
— namizno teniški turnir.

Obvestila kolektivu ● Obvestila kolektivu ●

Dežurna služba

	Telefon	
	v pisarni	doma
SOBOTA, 24. julija:		
inž. Jaka SOKLIČ, strojne delavnice	556	81131
NEDELJA, 25. julija:		
dr. inž. Marin GABROVSEK, TKR	380	732
PONEDELJEK, 26. julija:		
inž. Vladimir SENCAR, valj. Bela	850	81892
TOREK, 27. julija:		
inž. Emil AŽMAN, TSN	809	957
SREDA, 28. julija:		
inž. Avgust KARBA, dir. proizv.	270	693
ČETRTEK, 29. julija:		
Zdravko CRV, valjarna žice	582	760
PETEK, 30. julija:		
Zvonimir LABURA, žebljarna	738	749

Dežurna služba traja od datuma nastopa od 7. ure do naslednjega dne do 7. ure. Kolikor dežurnega ni v pisarni ali doma, kličite glavnega vratarja na telefon 410. Morebitne spremembe dežurnih so razvidne iz obvestil, ki jih vsako soboto objavljamo na razpisnih deskah pri vseh vratarjih.

Tajništvo tehničnega in proizvodnega direktorja

Jeklo samo še za solidne plačnike

(Nadaljevanje s 1. strani)
sedaj pa jim neposredno preti nevarnost daljše prekinitve proizvodnje, ki bi imela katastrofalne posledice pri dobaviteljih surovin in energije ter pri porabnikih jekla.

Ukrepi so naslednji:
— Vsi kupci, ki so prekorčili plačilni rok, bodo morali predložiti akcepte, sicer bo za vse zapadle terjatve vložena tožba.

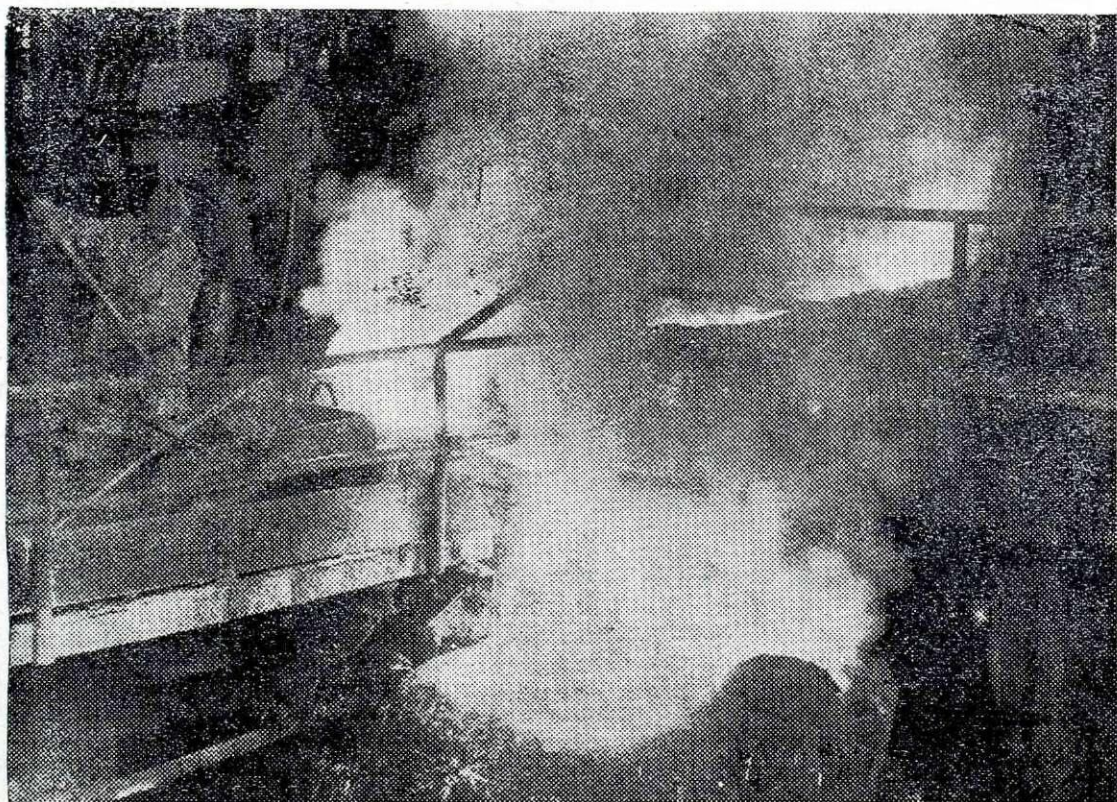
— Za vse slabe plačnike bodo železarne ob naročilu zahtevale bančno garancijo ali plačilo vnaprej.

Ta dva ukrepa bosta v železarnah zahtevala velike na-

pore, preusmeritev od slabih plačnikov k drugim odjemalcem in na izvoz. To bo imelo za posledico spremembe programa proizvodnje, pri kateri se bo težko izogniti zmanjšanju proizvodnje jekla in znižanju dohodka.

Železarne se zavedajo, da je tako ukrepanje neprijetno, saj je jeklo pri nas material, ki ga najbolj primanjkuje. Samo v prvem četrtletju smo uvozili četrto milijona ton jeklenih izdelkov, dodatna preusmeritev na uvoz pa je nemogoča. Železarne vidijo teh ukrepov edino rešitev.

Gregor Klančič

5 kvaliteto grodlja lahko bistveno popravimo bilanco žvepla v skupnem vložku

Mladi o sebi, svojih problemih, nalogah in perspektivah

Predstavljamo vam dekliški aktiv ZMS

Zopet je minil teden dni, pred nami je nova številka »Železarja« in med drugim bomo iz razgovorov lahko spoznali še en mladinski aktiv v Železarni in sicer aktiv tekačic. O njih je bilo približno v istem času preteklo leto že enkrat govora, vendar se je slika aktivna v minulem obdobju tako spremenila, da mirne duše lahko trdim, da je to sedaj popolnoma drugačen kolektiv. Dosti je novih obrazov, drugačen je način organizacije dela, drugačni so medsebojni odnosi itd. Vse to sem tako s strani mimogrede zvedel, pa sem si dejal, da se moram o vsem tem tudi prepričati. Prepričal sem se in ugotovil, da je dosti boljše. V to sta me najprej prepričali tekačici Dragica KLOBUČAR in Ivanka TROJAR.

Moja prva sogovornica je bila Dragica Klobučar. Poznava se že nekaj časa, zato mi ni bilo težko navezati pogovora. Za začetek sem jo prosil, naj najprej pove nekaj o svojem delu, vlogi v aktivu in podobno. Povedala je, da je v Železarni zaposlena že tri leta, od tega pet mesecev v elektrod-nem oddelku od koder pa se je zaradi prenapornega dela vrnila nazaj k tekačicam. Sedaj, ko je aktiv brez predsed-nice (le-ta je odšla na drugo delovno mesto in ni poskr-bela za naslednico) opravlja to nalogo oziroma dolžnost Dragica.

»Kakšno je zanimanje za delo aktiva med dekleti in s čim se trenutno ukvarjate?« se je glasilo eno izmed mojih vprašanj.

»Povem naj, da je zanimanje deklet za razne skupne akcije dosti večje kot je bilo prej. Tudi med seboj se razumemo in več pozornosti posvečamo novosprejetim dekletom, ki se kar uspešno vključujejo v novo sredino. Trenutno pa se ukvarjamo predvsem z zbiranjem odpadnega papirja, od katerega si obetamo določen zaslužek in s tem možnost za izlet. Dogovorile smo se že z mladinskim aktivom HVŽ, da bi v septembru šli vsi skupaj na trgateg v Brda. To je seveda le trenutni dogovor, bolj določeno pa se bomo še pogovorili.

»Lansko leto je aktiv tudi deloval, vendar zaradi nekih nesoglasij ni bil tako trden. Kako pa je letos?«

»Kljub temu, da smo ostale brez predsednice (sicer ni ravno tako dolgo od tega), kar je nekje glavni vzrok za razpad aktiva, pa tega pri nas ni. Vzrok temu je predvsem to, da sedaj vse skupaj delamo po drugačnem sistemu, da se med seboj bolje razumemo in da ima naš predpostavljene do nas povsem drugačen odnos kot smo ga bili »vaje-ni« v preteklosti.

Tovariš Frece, kateremu smo neposredno odgovorne za svoje delo nas razume, se z nami pogovori in nam pomaga, ter spodbuja, kar tudi vpliva na našo enotnost in medsebojno razumevanje.

»Načrti?«

»Skromni. Primerni aktivu, ki zajema samo nekaj več kot deset deklet oziroma članic. Predvsem imamo v načrtu takoj v začetku jesenskega dela izvoliti novo vodstvo, aktiv še bolj povezati in se še bolj vključiti v razne akcije predvsem predsedstva TK ZM Železarne, ker svojega programa dela nimamo.«

Nekako toliko sem zvedel od Dragice Klobučar, pogovor pa sem nato nadaljeval še z Ivanko Trojar. Le-ta mi je povedala, da je pri tekačicah šele pol leta, zato me je predvsem zanimalo kako je bila sprejeta, kako se sedaj počuti, kaj pričakuje oziroma želi in podobno.

»Kljub temu, da sem pri tekačicah šele pol leta moram reči, da sem kar zadovoljen. To velja tako za novo sredino v kateri sem se znašla, za delo ki ga opravljam in za tovariški odnos predpostavljenih. Lepo sem bila sprejeta, kar mi je obenem s pomočjo tovariša Frece in sedanjih sodelavcev zelo pomagalo, da sem se kmalu vživela v novo okolje, privadila delu in ga dodobra spoznala.«

Malo po malo in zvedel sem še, da Ivanka od aktiva pričakuje, da ji bo nudil nadaljna spoznanja o Železarni, njenem pomenu in podobno, nadalje organiziral razne izlete, pripomogel k nadaljnjem razumevanju med sodelavkami samimi in nadrejenimi. Potem pa je še dejala, da je hodila v večerno šolo in, da ji sedaj manjka le še en izpit, da bi dokončala zadnji razred osnovne šole.

»Pa potem, ko boš naredila še ta izpit?«

»Ne vem še točno kaj in kako, ampak rada bi se za nekaj izučila, da bi prišla do nekega poklica. Bomo vide-li...«

Pregled dela občinske konference ZMS Jesenice za I. polletje 1971

Letna seja občinske konference ZMS, ki je bila 31. janu- arja 1971, je od članov predsedstva in konference zahtevala zadosti vsebinskih in organizacijskih priprav. Še bolj pa je pomembna zato, ker je začrtala osnovni dveletni pro- gram dela konference.

Prav na osnovi njenih zaključkov lahko naredimo pre- gled dela konference, saj le-ti predstavljajo jasen program, ki ga moramo uresničevati.

1. Kljub mnogim obiskom po aktivih, kljub mnogim razgovorom z vodstvi aktivov še vedno ni opaziti bistvenih premikov v vsebini delovanja organizacij ZMS. Največkrat so vodstva premalo samostojna, to pa se kaže predvsem v tem, ker delajo večinoma uspešno le v akcijah, ki jih organizira in vodi občinsko predsedstvo. Samostojnost se pokaže le v organizaciji proslav in kulturnih prireditev, športnih tekmovanj in srečanj, premalokrat pa v obravna- vi aktualnih družbenih dogajanj na vasi in v delovni orga- nizaciji. Po nekaj seminarjih in po napotkih za delo pa se počasi vendarle kažejo vsebinske spremembe aktivov, ki se največkrat kažejo v prizadevanjih za vključevanje v druž- bena dogajanja.

1. marca je bila skupna seja predsedstev občinske in tovarniške konference ZMS, na kateri smo razpravljali o vključevanju mladih in njihovih nalogah pri uresničevanju gospodarske in družbene reforme ter pri izvajanju stabili- zacijskih ukrepov. Zaključki, ki smo jih sprejeli, opozar- jajo predvsem na nujnost, da mladi zavzemamo do vseh osnovnih dogajanj in problemov svoja stališča, jih dosled- no zagovarjamo in se zanje borimo.

Tovarniška konferenca ZMS je uspešno sodelovala v republiški akciji 75 in s tem poskrbela za družbeno eko- nomsko izobraževanje mladih.

2. Predsedstvo občinske konference ZMS se je v tem obdobju sestalo šestnajstkrat in je kar na treh sejah ob- ravnavalo družbeno-politično, ekonomsko in splošno izo- braževanje mladih. Sprejet je bil sklep, da v jesenskem času organiziramo specializirane seminarje za posamezna področja.

Komisija za izobraževanje je že pripravila predlog, z družbeno političnimi organizacijami pa smo dogovorjeni za pomoč pri financiranju.

Marca smo skupaj z občinskim odborom ZZB NOV organizirali seminar o negovanju tradicij NOB.

3. Z razpravami o položaju učencev v gospodarstvu, o položaju telesne kulture v občini, o položaju interesnih organizacij v občini in z intenzivnejšim delom na področju obrambne vzgoje in SLO se je ZMS v občini začela uve- ljavljati kot enakopraven subjekt pri kreiranju splošne politike v občini.

4. Na področju informiranja in obveščanja je delovala le ozka skupina, ki z veliko požrtvovalnostjo uspeva, da občane vseskozi obveščamo o našem delu, načrtih in pro- blemih v lokalnem radiu in glasilu Železarne.

5. V marcu se je velika večina članov občinske in tovar- niške konference ZMS ugažirala v pripravah na zbor mladih samoupravljalcev Gorenjske. Skoraj enomesečne organizacijske, predvsem pa vsebinske priprave na občin- ski, regijski in republiški ravni so nam onemogočile, da bi hitreje in intenzivneje realizirali sklepe letne seje občinske konference.

Zbor je bil po vseh ocenah vsebinsko in organizacijsko uspešen. Njegovi zaključki opozarjajo predvsem na nujno enotno akcijo mladih v regiji ter na naloge ZMS v regiji in občinah pri sprejemanju in uresničevanju dolgoročnega razvoja regije in republike. Kljub tem zaključkom nismo zadovoljni s povezavo mladih v regiji, dosti boljše pa je sodelovanje z republiškim mladinskim vodstvom.

6. Občinska konferenca klubov OZN je sicer samostojna organizacija, vendar z njo tesno sodelujemo in smo izvedli dokaj skupnih akcij. Med njimi velja omeniti predvsem povečanje števila članstva, simpozij o rasni diskriminaciji, pohod pionirskih in mladinskih odredov na Pristavo in tridnevni študijski izlet v Genovo, kjer se je 45 mladih seznanilo z delom svetovne organizacije in imelo razgovore z našimi predstavniki v tej organizaciji.

7. V začetku maja je bila seja občinske konference, ki je obravnavala naslednje te- me:

— mladi in splošni ljudski odpor

— kadrovska politika orga- nizacije

— program praznovanj in prireditev v mesecu mladosti

Konferenca je k prvi točki osvojila naslednji program:

— strokovno izobraževanje

— idejno in politično delo- vanje

— vključevanje mladih v specializirane organizacije, ki delujejo v občini

Konferenca je zadolžila ko- misijo za SLO in predsedstvo, da poskrbita za boljši mate- rialni položaj, boljšo organi- zacijsko in kadrovsko politi- ko interesnih organizacij.

K drugi točki je konferenca dala vrsto predlogov in po- bud za načrtovanje kadrov- ske politike ZMS v občini. Treba je ugotoviti sedanje in bodoče potrebe po kadrih, zagotoviti uvajanje mladih, evidentiranje kadrov in omo- gočiti njihovo izobrazbo.

8. Mesec mladosti je bil le- tos še posebej uspešen, saj so priprave nanj tekle že od je- sen.

— štafeta mladosti je šla skozi našo občino že aprila, organizirali smo tudi lokalni štafeti z vrha Triglava in Ja- lovca

— 22. maja je bila v Gim- naziji otvoritev foto razstave, istega dne je bila tudi otvori- tev razstave likovnih in teh- ničnih del mladih s kulturnim programom, tovarniška kon- ferenca ZMS pa je organizi- rala celodnevno srečanje mla- dih slovenskih železarjev

— 23. maja je bil tradicio- nalen pohod pionirskih in mladinskih odredov na Prista- vo, na katerem je sodelovalo 2200 mladih

— 24. maja je bila v gleda- lišču Tone Čufar premiera amaterskega gledališča z mla- dinskim delom. V predstavi je sodeloval celoten ansambel Odra mladih. Zvečer je bila pred gledališčem proslava dneva mladosti s tabornim ognjem

— 25. maja smo v sodelova- nju z občinsko zvezo za telesno kulturo izvedli tekmo- vanje mladih v rokometu, košarki in odbojki

— 26. maja je bilo strelsko tekmovanje mladih

— za zaključek meseca mla- dosti smo po nekaj letih organizirali parado mladosti, ki je bila 5. junija. Sodelova- lo je čez 2500 mladih iz vse občine, na zaključni priredi- tvi s športnim in kulturnim programom je spregovoril se- kretar ZMJ, Stane Boštjan- čič, podelili smo 15 priznanj občinske konference ter po- kale in diplome za tekmo- vanja, ki so bila v okviru praznovanja meseca mladosti.

Osnovne usmeritve akcijskega programa za leto 1971

Upoštevajoč gospodarski položaj Železarne, sprejete ukrepe na nivojih zvezne in republiške zakonodaje, akcijskega programa republiškega izvršnega sveta in republiških upravnih organov za uresničevanje nalog v zvezi z ekonomsko politiko in stabilizacijo v letu 1971, programskih izhodišč skupščine občine Jesenice za uresničevanje nalog v zvezi z ekonomsko politiko in stabilizacijo v letu 1971, sklepe 25. seje odbora za poslovno politiko (tako po devalvaciji) 9. 2. 1971 in sklepe skupne seje odbora za življenske pogoje in odbora za kadre z dne 31. 3. 1971 — je možno strniti celotno delovanje v naslednjih predlogih:

1. Izboljšati pogoje dela in pri tem realizirati tiste sklepe odbora za življenske pogoje z dne 31. 3. 1971, ki so najbolj pereči in jih je v tem obdobju možno izvršiti.

2. Delovnim skupinam — njihovim zahtevam in hotenjem posvetiti več pozornosti in dati več priznanja in veljave ter z večjim poslušom odgovarjati na vprašanja in ukrepati na njihove upravičene zahteve. S tem pričakujemo večjo enotnost in udarnost pri izvajanju akcijskega programa.

3. Na področju komercialnega poslovanja, je najvažnejša skrb za kontinuirno oskrbovanje s surovinami in vložkom. Pri tem je potrebno dati prednost oskrbovanju iz domačih virov, nato sledi oskrbovanje s klirinškega področja in šele potem s konvertibilnega področja.

Za boljše izkoriščanje proizvodnih kapacitet, je potrebno oskrbeti železarno z dodatnimi količinami polproizvodov (slabi, gredice) s klirinškega področja.

4. Povečati napore za zniževanje blokade žiro računa

— s povečanjem plačane realizacije (z delnim ali popolnim ustavljanjem dobav, z zagotavljenim plačilom ob sprejemanju specifikacij, z vnaprej podpisanimi akceptnimi nalogi itd.)

— z internim kliringom

— z ustanovitvijo izdajanj akceptnih nalogov.

5. Da bi za izvajanje srednjeročnega programa, bili kreditno sposobnejši, moramo preiti od minimalne amortizacije na funkcionalno amortizacijo.

6. Da bi pokrili velik izpad v kontinuiteti gradnje stanovanj, je treba povečati stopnjo prispevka za stanovanje od 4 % na 9 %.

7. Potrebno je pospešiti osvajanje novih tehnologij na naslednjih področjih:

— proizvodnja tople valjanih trakov za novo hladno valjarno,

— proizvodnja nerjavne pločevine za izkoriščanje brusilnih in ravnalnih kapacitet na Javorniku II.

— argoniziranje jekla v martinarni,

— nerjavne elektrode,

— avtomatsko svinčevo jeklo.

8. Pospešiti dela na inovacijah in odpravi ozkih grl:

— postaviti kadi za pobakrenje VAC žice in dva nova stroja za previjanje,

— usposobiti napravo za izdelavo varilnega praška,

— postaviti transportne trakove za prenos sintra, da bi tako znižali procent zdrobljenega aglomerata v vložku na plavžu,

9. Intenzivno pripravljati program za nove proizvode predelovalne industrije

— postaviti novo linijo za hladno oblikovane profile na Javorniku I,

— izdelava in priprave na montaži naprave za proizvodnjo boks palet,

— priprava za postavitev linije proizvodnje podvozij za avtomobilsko industrijo,

10. Usmeriti prizadevanja na boljše oskrbovanje z energijo — predvsem z električno energijo in mazutom.

11. Pridržavati se dogovorjenih rokov remontov in dogovorjenega procenta zastojev — predvsem na bluminu in v valjarni žice.

12. Z zunanjimi firmami doseči, da svoje obveze izpolnjujejo po pogodbenih rokih (Vatrostalna, itd.).

13. Doseči v II. polletju plan blagovne proizvodnje in skušati nadomestiti minimalni izpad iz I. polletja.

14. Analize sektorja za ekonomiko hitreje vključevati v poslovno odločanje — tudi na nivoju obratov.

15. Težiti k poenostavljenemu, vendar diferenciranemu nagrajevanju.

16. Dosledneje izpolnjevati sprejete sklepe in dogovore na vseh nivojih v tovarni.

Na osnovi teh smernic je potrebno izdelati konkretniji akcijski program za posamezne sektorje, delovne enote, obrate, oddelke in delovne skupine. Pri tem je potrebno upoštevati specifičnosti, ki izhajajo iz položaja posameznega sektorja, delovne enote in obrata. Kot osnovna zadolžitev velja za ves letošnji proizvodni plan, ki predstavlja za Železarno tudi sanacijski, stabilizacijski in akcijski program. Zato naj bodo vsi naporji usmerjeni k izvajanju tam zastavljenih nalog.

Rezultati detajlnih akcijskih programov, kot tudi celotnega programa za tovarno, bodo obravnavani za vsak mesec posebej, takoj ko bodo podatki na razpolago.

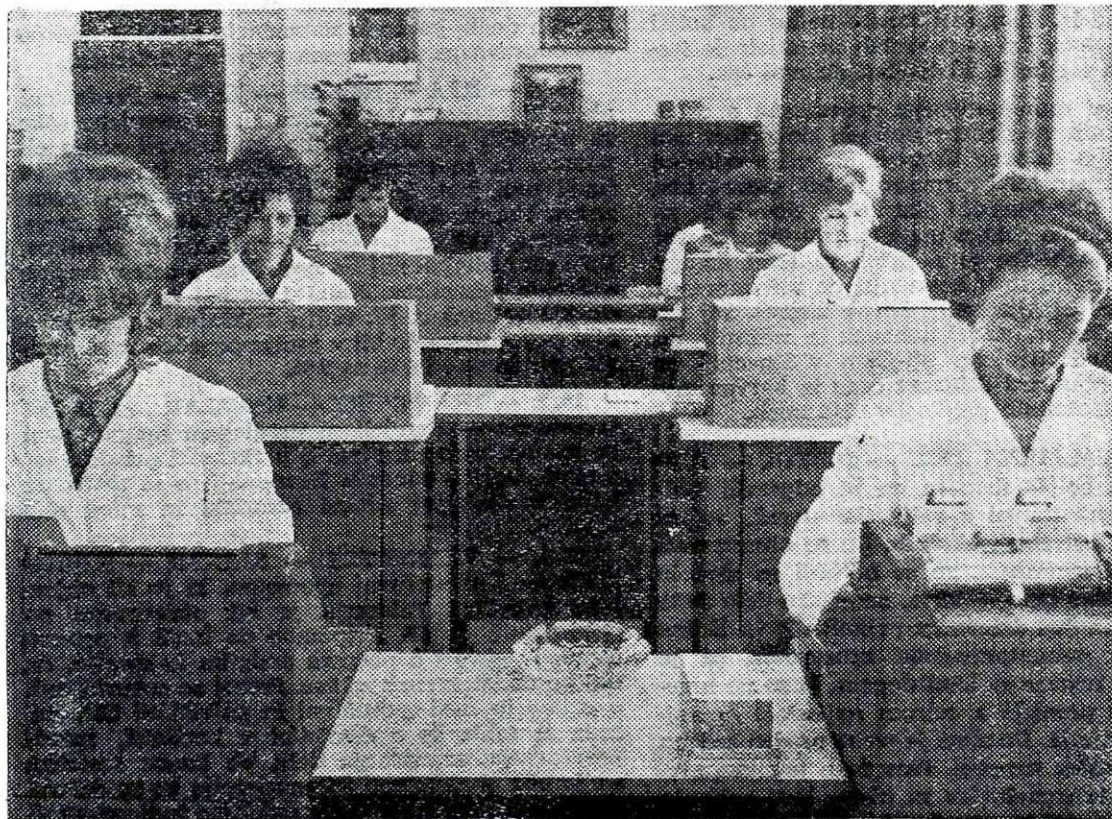
Samoupravni organi v preteklem tednu

5. seja odbora za plan in finance

DOBRI REZULTATI PROIZVODNJE V I. DEKADI JULIJA

Na 5. seji odbora za plan in finance, ki jo je predsednik odbora inž. Janez KOMEL sklical v četrtek, 15. julija 1971, so obravnavali rezultate proizvodnje v I. dekadi julija.

Ugotovili so, da so doseženi sorazmerno dobri uspehi in kar je zelo redko za prvo dekada skupno proizvodnjo izpolnili 100,5 %. Tudi blagovna proizvodnja je dosežena dobro (96,6 %), prav tako

Naše sodelavke — luknjačice v IBM oddelku

pa odprava (94,5 %) kar se tudi redko dogaja v I. dekadi. Kljub tem uspehom pa še vedno nekaj obratov zaostaja in v tej dekadi niso dosegli načrtovanega programa in sicer:

valjarna žice zaradi dveh rednih tedenskih remontov v eni dekadi,

valjarna 2400 zaradi pomanjkanja delavcev, predvsem v adjustaži,

jeklovlek zaradi velike odsotnosti, ki je posledica letnih dopustov,

hladna valjarna zaradi velikega števila zastojev na Siemens valjčnem ogrodju,

elektrodni oddelk zaradi pomanjkanja vodnega stekla.

V zvezi z naštetimi vzroki zaostajanja proizvodnje so sklenili, da mora jeklovlek pregledati možnosti čim racionalnejšega izkoriščanja visoko produktivnih strojev in pri sedanjí odsotnosti opustiti proizvodnjo na manj produktivnih strojih, vodja nabavne službe in obratovodja elektrodnega oddelka pa morata dostaviti odboru obrazložitve, zakaj je prišlo do reducirane proizvodnje kot posledica pomanjkanja vodnega stekla.

Ob koncu seje je namestnik direktorja za proizvodnjo opozoril na problematičnost odprave v II. dekadi, ker bo za tri dni ustavljen prevoz po železnici v smeri proti Zagrebu in bo zato treba odpravo forsirati v III. dekadi.

Poškodbe v juniju

Podatki, ki nam jih je posredovala služba za varstvo pri delu kažejo, da je bilo v juniju na delovnih mestih poškodovanih 44 naših delavcev. Zaradi poškodb na delovnih mestih smo v preteklem mesecu izgubili 877 delovnih dni. Razen tega so bile tri poškodbe še na poti in 37 izgubljenih delovnih dni.

Pregled poškodb na delovnih mestih po delovnih enotah je naslednji:

taličnice 11 poškodb, 181 izgubljenih dni, valjarna Bela 11 poškodb, 175 dni, valjarne Javornik 6 poškodb, 137 dni, predelovalni obrati 8 poškodb 158 dni, v energetskih obratih poškodb ni bilo, pač pa so izgubili 12 dni zaradi poškodb iz prejšnjih mesecev, vzdrževanje pet poškodb 165 dni, transport ena poškodba, 36 dni in v upravnih službah dve poškodbi in 13 dni.

Na poti v službo so imeli eno poškodbo v taličnicah in 4 izgubljene dneve, v predelovalnih obratih dva izgubljena dneva zaradi poškodb na poti iz prejšnjih mesecev, na transportu ena poškodba in devet dni ter na vzdrževanju ena poškodba in 22 delovnih dni. Težjih poškodb v preteklem mesecu ni bilo.

Sestanki delovnih skupin

9.7. — HVŽ — EGART — ŽARILNICA — Delovna skupina je bila najprej informirana o proizvodnem načrtu, ki ni bil dosežen. Našteli so tudi nekaj vzrokov, ki so vplivali na to, da plan ni bil izpolnjen, nato pa je vodja delovne skupine govoril o disciplini, ki jo bo treba izboljšati. V nadaljevanju sestanka so govorili o dopustih. Pritožujejo se, da je na voljo premalo časa, žerjavovodja pa vprašujeta oziroma jih zanima kdaj bodo izdelane klimatske naprave na žerjavih. Nujno bo treba urediti tudi odsesalno napravo za plin pri zvonastih pečeh, pri globinskih pečeh pa popraviti hladilne jame, vetrila za hlajenje in urediti hladilno vodo.

8.7. — ELEKTRODNI — LIPOVSEK — Na sestanku delovnih skupin izmene Lipovšek je inž. Mlakar poročal o izpolnjevanju proizvodnega načrta v juniju. Dosegli so 1232 ton proizvodnje, kar ima ugoden vpliv in je bil mesec junij tudi najuspešnejši v dosedanjem obratovanju elektrodnega oddelka. Hvale vreden je tudi doseženi dohodek 8,20 din na uro v primerjavi z majem, ko je dohodek znašal 7,35 din na uro. Za tolikšen uspeh ima zasluge celoten kolektiv oddelka, ki je razumel večje potrebe trga in izvoza. Ostro so protestirali, ker dobivajo surovine »iz rok v usta«. Vsaka zakasnela dobava povzroči zastoj v proizvodnji ter vpliva na delovni elan v kolektivu. Odgovorni na nabavni službi naj razmislijo o vsem tem in poskrbijo na nemoten dotok surovin.

9.7. — ELEKTRODNI — TERSEGLAV — Obratovodja elektrodnega oddelka inž. Mlakar je poročal o izpolnjevanju proizvodnega načrta. Izdelali so 1017 ton elektrodnega praška pa tudi sicer je bila proizvodnja zelo dobra, v višini 1232 ton in je to tudi najboljši rezultat. Spričo doseženega dohodka na uro bi morali biti tudi osebni dohodki večji.

Kljub prizadevanju kolektiva za doseganje boljših rezultatov (delo ob sobotah) pa nastajajo težave zaradi neredne dobave surovin in za to prihaja do občasnih zastojev.

Inž. Mlakar je govoril tudi o akcijskem programu, ki predvideva nabavo sušilne peči za elektrode, izgradnjo skladišča, nabavo rezalnih strojev, stiskalnice ter modernizacijo priprave praškov. V letu 1971 bodo začeli z gradnjo skladišča, ob koncu leta pa že pričakujejo sušilno peč. Delavke želijo, da naj bi sušilno peč za prašek prestavili v novi obrat, ker med obratovanjem močno praši garderobe.

13.7. — SEP — ŠČAVNICAR — IBM — Razpravljali so o samoupravnem sporazumu o osnovah in merilih za delitev dohodka in osebnih dohodkov ter o nadaljnjem izobraževanju. Pripomba so imeli k 12. členu, ki naj bi ga dopolnili, sicer pa je bilo postavljeno vprašanje, v kakšnem sorazmerju so osnove našega sporazuma nasproti drugim sporazumom. Izražena je bila želja po nadaljnjem izpopolnjevanju, kar pa bodo uredili preko sektorja za ekonomiko podjetja.

23.6. — MARTINARNA — OBRATOVODSTVO — Obratovodja je obrazložil problematiko in posredoval poročilo za prvih pet mesecev, ki izkazuje 5.000 ton zaostanka. Vzroki so v glavnem objektivni, predvsem veliko pomanjkanje surovin, neustrezen mazut in ognjevzdržni material, ter prepočasno delo podjetja Vatrostalne. Beseda je tekla tudi o preveliki porabi goriva, kar je posledica nenormalnih delovnih pogojev. Obravnavani so bili problemi po posameznih oddelkih, omenjeno je bilo čiščenje livnih vozov, pripombe pa so imeli tudi zaradi neustrezne kvalitete ognjevzdržnega materiala ter zaradi novih delavcev, ki ne znajo niti srbohrvatskega jezika in je zato težje sporazumevanje z njimi. Tudi glede varnosti pri delu so imeli pripombe in spričo zastarelosti obrata ni vidnega napredka. Čimprej bo treba zamenjati verige v livni jami s kleščami in nadomestiti težko in nevarno delo pri čiščenju kokil s krtačami. Za vse to bi bili potrebni le manjši stroški, vendar pa bi prispevali k olajšanju dela. Inž. Kalan je še povedal, da bodo vsi vodje delovnih skupin dobili pismeno informacijo o stanju obrata in proizvodnje, da jo bodo obravnavali na sestankih delovnih skupin.

6.7. — STROJNO VZDRŽEVANJE — POGAČAR — MONTAŽA — Delovna skupina je vzela na znanje informacijo o poslovanju Železarnice za prvih pet mesecev. Obravnavali so tudi odstopanje cen nabavljenega materiala, odstopanje in podražitev pa je najbolj opazna pri železu in tekočih gorivih. Ob konkretnih primerih so ugotovili, da se srečujemo s problematiko v obratih, ki je neobjektivna značaja, največ zaradi slabe organizacije dela. Tudi sicer so se dalj časa zadržali pri problemih, ki nastajajo pri njihovem delu. Vodja delovne skupine je kritično obravnaval delovno disciplino in povedal, da se nekateri posamezniki po opravljenem delu ne javljajo, da bi lahko spet dobili nove zadolžitve. Vprašanje delovne discipline zlasti ob koncu dneva, bo treba v vsej Železarni čimprej rešiti. To velja tudi za uslužbence. Glede izpraznitve garderob v Trebežu, v katerih naj bi uredili pisarne RTA, so sprejeli sklep, da jih ne bodo zapustili tako dolgo, dokler ne dobijo enakovrednih ali boljših prostorov s pripombo, da če je denar za pisarne, naj se ga dobi tudi za delavce, ki morajo imeti higienske prostore urejene, saj se fizično delo bistveno razlikuje od dela v pisarni.

9.7. — STROJNO VZDRŽEVANJE — BRUDAR — KOS — JEKLARNA — Najprej so poudarili, da je treba dosledno upoštevati predpise o varnosti pri delu. Ugotavljajo, da delovna disciplina ni taka kot bi morala biti. Delno je treba iskati vzroke tudi pri pomanjkanju delavcev, ki jih je malo, dela pa zelo veliko. Rečeno je bilo, da bi morali osebne dohodke v martinarni povečati, da bi ljudi obdržali v martinarni. Tovariš Gasar je govoril o delovni dobi s povečanjem. Vse je še v postopku in še ni ničesar dokončnega. Obširneje so govorili o nagrajevanju, tovariš Gasar pa je še dodal, da so v osebni dohodek vključeni oziroma združeni: strojno vzdrževanje, elektro vzdrževanje in gradbeno vzdrževanje. Tovariš Čermelj vprašuje zakaj drugi ključavničar, ki zamenjuje prvega ključavničarja nima osme skupine. Vodja delovne skupine naj bi predlog posredoval obratovodju. Tovariš Arh je ob koncu sestanka posredoval še akcijski program za leto 1971.

12.7. — STRUGARNA VALJEV — SVETINA — BELA — Delovni skupini je bil posredovan pregled stroškov za mesec januar-maj 1971. Planirane stroške smo prekoračili, nastali pa so v glavnem zaradi nekaterih nujnih del.

Za izboljšanje sedanjega stanja je bil na sestanku sprejet akcijski program, ki predvideva naslednje ukrepe: zmanjšanje stroškov pod planirano vrednost, proizvodnjo je treba obdržati na sedanjih ravni in zmanjšati število nadur ob boljši organizaciji dela. Pri vseh vrstah materiala je treba varčevati ter bolje izkoristiti delovni čas.

O osnutku samoupravnega sporazuma o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov sta govorila vodja delovne skupine in vodja oddelka tovariš Gmajnar. Med razpravo so bili obrazloženi predlogi o obračunskih skupinah, dodatkih za nočno in nadurno delo, o pogojih dela ter udeležbi pri ostanku dohodka in regresih za letni dopust in hrano. Prisotni so bili mnjenja, da samoupravni sporazum predstavlja velik korak naprej, saj zagotavlja minimalni osebni dohodek in možnost, da ob povečanju življenjskih stroškov v Sloveniji ne bo prizadet standard delavcev črne in barvne metalurgije. Dopolnilnih predlogov niso imeli.

12.7. — VALJARNA ŽICE — JUSTIN — JURČIČ — Za boljše delo in da bi odpravili tudi nekatere nepravilnosti z valjavske strani, so se dogovorili o ustreznih ukrepih. Ko so obravnavali samoupravni sporazum, so se odločili za sledeče dohodke: nočno delo — 20 %, nedeljsko delo 50 % ter za delo na dan državnega praznika 75 %. Edina pripomba k samoupravnemu sporazumu se je nanašala na regrese za letni dopust, ki so po mnenju skupine prenizki z ozirom na ostale organizacije in podjetja. Do zime je treba urediti kabino za pult snemalne naprave. Prav tako je treba urediti prižiganje semaforjev za izbiro linij valjanja tudi na progi 300 Ø, zlasti pri valjanju dimenzij 10 in 11 Ø.

10.7. — STROJNO VZDRŽEVANJE — REPINC — BELA — Sprejeli so vseh 15 točk akcijskega programa. Pripombe so imeli k 12. in 14. točki programa, razen tega pa še nekaj pripomb za ureditev najnujnejših stvari. Asistentu strojnega vzdrževanja na Beli so naročili naj po možnosti realizira sklepe prejšnjega sestanka delovne skupine, ki še niso bili izvršeni. Vodstvo strojnega vzdrževanja naj uredi vse potrebno, da bo realiziran sklep sestanka od 31. maja. Člani delovne skupine so bili opozorjeni, da naj dobro pregledajo in se seznanijo z vsebino samoupravnega sporazuma, ki je bil objavljen v prilogi Železarja in dan v razpravo.

13.7. — STRUGARNA VALJEV — JAVORNIK — DOLENC — Govorili so o akcijskem programu in bili mnjenja, da je treba obdržati produktivnost kakršna je bila v I. polletju, cene izdelovalne ure v drugem polletju prav tako ne smejo prekoračiti, znižati bo treba proizvodne stroške in sicer z boljše pripravo in organizacijo dela, preventivnim vzdrževanjem strojnih naprav in z varčevanjem vseh vrst potrošnega materiala. S predlaganim samoupravnim sporazumom so se strinjali, s pripombo, da bi čimprej začel veljati.

13.7. — KADROVSKI SEKTOR — BAHUN — GASILCI — K predlaganemu samoupravnemu sporazumu so imeli več pripomb. Menijo, da mesečni osebni dohodki delavca ne bi smeli biti nižji od 1000 N dinarjev. Razpon med najnižjimi in najvišjimi je previsok in vprašujejo, zakaj je pri izračunu mase upoštevan faktor 1:3,75, pri izplačilu pa 1:7,5.

Regresi za oddihe je treba delavcem izplačati v celoti, medtem ko naj delavec sam odloči kdaj bo koristil dopust. Ker vsi ne moremo koristiti in preživeti dopusta v naših počitniških domovih, je treba zato tudi ostalim delavcem izplačati razliko v regresu, da ne bodo prikrajšani. Predlagajo, naj bi samoupravni sporazum začel veljati že od 1. januarja ne pa od 1. maja 1971. Menijo tudi, da bodo osebni dohodki v Železarni v primerjavi z ostalimi podjetji na Jesenicah še vedno nižji, tako, da bodo delavci še zapuščali Železarno. Ponovno je treba uvesti denarne bone za malico, da bodo tako upoštevani vsi delavci. Kot kaže so sedaj prikrajšani za 50 N dinarjev na mesec. Zanima jih tudi, če bo po sprejetem samoupravnem sporazumu delitev osebnih dohodkov spremenjena (dohodek na stalnost, itd.). Delavcem, ki delajo po sistemu 6 + 2 ali 4 + 1, naj bi dodali določen odstotek na proste sobote. Ker je bil v Beogradu sprejet sklep o priznanju delovne dobe s povečanjem za gasilce, naj tudi v Železarni uredimo vse potrebno, za čimprejšnjo realizacijo tega sklepa.

15.7. — FINANČNI SEKTOR — PRAČEK — KNJIGOVODSTVO TALILNIC — Obravnavali so samoupravni sporazum po posameznih točkah in govorili o nelikvidnosti, to je o vzrokih ter o možnostih za izboljšanje stanja. Beseda je tekla tudi o disciplini v oddelku, predvsem o zamuju prihoda na delo. Pripombe k samoupravnemu sporazumu bodo člani delovne skupine posredovali v desetih dneh, ko bodo natančneje proučili vsebino samoupravnega sporazuma v prilogi Železarja.

16.7. — RTA — REKAR — EMP — Predvideni akcijski program bo realiziran, dogovorjene roke za naročila pa bodo lahko izpolnjevali samo ob pomoči in sodelovanju naročnikov. Pripomba so imeli tudi k 4. in 5. točki samoupravnega sporazuma. Nesmiselno je postavljati neto KOD, ko pa ne vemo, kakšen bo porast življenjskih stroškov. Delo ob nedeljah naj bo izenačeno z delom na dan državnih praznikov, dodatki pa naj znašajo od 50 do 100 %. Zanima jih tudi s kakšnim »samoupravnim dogovorom« je bil v juniju povečan stanovanjski prispevek od 4 % na 9 %.

16.7. — TRANSPORT — KAVALAR — CESTNI ODDELEK — Sprejeli so predlagani samoupravni sporazum, nato pa govorili o varnosti pri delu ter o medsebojnih odnosih. Zavzemali so se za to, da bodo medsebojni odnosi tovariški in zgled tudi ostalim.

15.7. — TRANSPORT — KLINAR — KURILNICA — Samoupravni sporazum, ki je bil objavljen v prilogi Železarja je bil obravnavan po posameznih členih. Pripomba so imeli k petemu členu, ki govori o nočnem dodatku in menijo, da naj bo dodatek enak za vse. Precej so govorili tudi o razmerju med najnižjimi in najvišjimi OD. Beseda je tekla še o disciplini v kurilnici, zaradi predčasnega zapuščanja dela, ob koncu sestanka pa je bila obrazložena kategorizacija ko so delavci dobili eno skupino več. Omenjali so tudi neustrezne stružnice in bo treba nabaviti eno novo stružnico.

Nekateri problemi pri izdelavi nepomirjenih jekel za trakove in elektrodno žico v martinarni

(Nadalj. s 3. strani)

pričati, kako mu je šarža uspela. Le na ta način si bo nabral izkušnje in se izpopolnil.

Vlivanje jekla

Nepomirjeno jeklo, ki je dobro izdelano se vlije samo kakor temu rečemo. To se pravi, da ni potrebno nobene korekture kisika z Al med vlivanjem. Takšno jeklo v kokilah lepo kuha in se lepo zapira. Pravilno kuhanje pa je pogoj za dobro kvaliteto površine in čistoče. Če šarža slabo kuha, se peni, dobimo mehurčke tik pod površino in risave gredice po valjanju. Livni vodja mora torej imeti potrebne izkušnje in znanje da dobro vlije tudi šarže, ki v peči niso dobro izdelane. Nabiranje žlindre na površini je več ali manj normalno. Mangan in železo se med kuhanjem oksidirata. Oksidi splavajo na površino in z ostanki ognjeodpornega gradiva tvorijo žlindro. Žlindro lahko med vlivanjem potegnemo v notranjost bloka. V glavnem ostane v glavi in znižuje dobit (izplen). Pri nas se giblje ta od 86 do 89 % namesto 90 % ali več. Pri nas na žalost te žlindre ne moremo odstranjevati, ker dostop do kokila ni možen. To je funkcionalna pomanjkljivost naše livne jame, ki ne le da ni varna za delavce, ampak se nam tudi v tehnološkem smislu maščuje, ker

nekaterih potrebnih operacij ne moremo opravljati.

Kljub navedenim pomanjkljivostim ne moremo trditi, da nepomirjenega jekla ne bi znali delati. Nasprotno železarna Jesenice ima dolgoletno tradicijo prav v izdelavi tega jekla. Martinovke so tudi idealni agregati za izdelavo nepomirjenega jekla. Le za masovno proizvodnjo še nismo dovolj pripravljeni.

Članek ima torej predvsem namen opozoriti na bistvene elemente proizvodnje kvalitetnega jekla za globoki vlek in na ukrepe, ki jih bo treba še storiti.

Kaj bo treba storiti, da se bodo razmere izboljšale

Osnovni pogoj za doseganje nizkega žvepla v končni sestavi v poizkusu je nizko žveplo ob raztalitvi.

Da bomo to dosegali je potrebno:

1. Postaviti strožje zahteve dobaviteljem mazuta glede žvepla. 0,8 % S naj bo res zgornja meja in ne poprečje, ker homogenizacija v rezervoarjih ni možna.
2. Uvesti je treba krajšo metodo za določanje žvepla v mazutu (metoda je znana), sproti analizirati vsako cisterno in mazut z visokim žveplom odpremljati na Belo.
3. V daljši perspektivi je

treba misliti na še en rezervoar za mazut z posebno nizkim žveplom pod 0,5 % s katerim bi kurili peči, ki bi izdelovale nepomirjena jekla.

4. Uvesti bo treba odžveplanje grodlja izven plavža, prvič zato, da bomo za nepomirjena jekla imeli na razpolago grodlj z okoli 0,020 % S in drugič zato, da bodo plavži lahko delali z višjim žveplom, torej bolj ekonomično.

5. Tako nefunkcionalno postavljenih livnih podestov kot pri nas, verjetno nima nobena jeklarna v svetu. Podesti morajo priti do kokila, da se lahko izvajajo potrebne tehnološke operacije. To velja na splošno in ne le za nepomirjena jekla.

6. In končno vzgajati bo treba strokovni kader, topilce, delovodje, livne vodje in asistente o posebnostih izdelave nepomirjenega jekla.

SM peč je idealen agregat za izdelavo nepomirjenega jekla. Poznana nam je tudi tehnologija, ki jo bodo morali vsi, ki pri izdelavi sodelujejo, izvajati z večjo disciplino in vestnostjo.

Vedeti pa je tudi treba, da sta kvaliteta in storilnost kontradiktorni in da bomo morali dati prednost kvaliteti na škodo nekoliko daljših rafinacijskih časov.

dipl. inž. Joža Arh
raziskovalni oddelek

Vzroki nelikvidnosti v gospodarstvu in posledice

Preteklo leto je posebno značilno po nelikvidnosti v gospodarstvu, še posebno v črni metalurgiji. Nelikvidnost je prisotna že od leta 1967 naprej, vendar je v letu 1970 dosegla nesluteno stopnjo.

Nelikvidnost se največ pojavlja v gospodarskih organizacijah, ki v svojih investicijskih programih ne zagotavljajo potrebnega dela kapitala za te namene, potem pristih, ki poslujejo z izgubo, katere niso pravočasno pokrile s sanacijskimi krediti.

Nepokrite izgube so dosegle tako visoko stopnjo, da so postale eden od glavnih vzrokov nelikvidnosti v gospodarstvu. Izgube ne vplivajo samo na nelikvidnost podjetij, ki ustvarjajo te izgube, temveč tudi na vsa tista podjetja, s katerim poslujejo.

Po »Informacijah o rezultatih poslovanja delovnih organizacij v letu 1970« (izdala SDK aprila 1971), nepokrite izgube ob koncu leta 1970 (gospodarstvo 1-8) znašajo 4613 milijonov dinarjev. Največje izgube so ustvarjene v podjetjih iz področja industrije (61

odstotkov) in kmetijstva ter ribarstva (19 %).

Poleg izgube na nelikvidnost gospodarstva vpliva tudi velik porast investicijske potrošnje. Po podatkih SDK za preteklo tri mesece tega leta, 304 delovne organizacije iz vse države nimajo zagotovljenih sredstev za investicije v višini 2633 milijonov din.

Povečane so tudi neizpolnjene obveze (dospele anuitete) za leto 1970 za dobljene kredite za osnovna in trajna obratna sredstva v višini okrog 1389 milijonov din (podatki SDK).

V okvir vplivnih faktorjev na nelikvidnost je potrebno vključevati tudi povečane potrebe za obratna sredstva zaradi višjih cen uvoznega reprodukcijskega materiala, pogojenih z valutno reformo. Višina potrebnih obratnih sredstev v črni metalurgiji na tej osnovi znaša okrog 160 milijonov dinarjev.

Očitno je, da nelikvidnost ne morejo rešiti ukrepi kreditno-monetarne politike temveč so neobhodno potrebne

spremembe v primarni in sekundarni delitvi.

Brez novih kakovostnih sredstev izdvojenih iz dohodka, ni mogoče pomembnejše vplivati na zmanjševanje nelikvidnosti. Zato je delitev nujno namensko usmeriti v samem gospodarstvu ob priključitvi ostanka dohodka na del za razširjeno reprodukcijo iz katere bi se obvezno odvajal tudi del za obratna sredstva. Z restrikcijo v kreditno-monetarni politiki se ne bo dosegel zaželeni cilj ker le-ta prizadene samo boljše organizacije. Na osnovi tega uživiljanje gospodarstva iz današnjega stanja nelikvidnosti je mogoče izvršiti samo s sredstvi novoustvarjene vrednosti (dohodka) katere bo potrebna namensko usmerjati.

Likvidnosti ni mogoče odpraviti niti z novimi inflacijskimi sredstvi, ker to povzroča porast cen, kar pa nevtralizira in vrača stanje na izhodiščno osnovo.

(Safet Frndić: »Uslovi i rezultati poslovanja crne metalurgije u 1970. godini«, — odlomek Čelik, št. 31)

Narava je kruta (9) kadar se maščuje

Nadaljni razvoj poškodbe je posebno izrazit: nastopi posttraumatski šok s slabim, komaj otipljivim pulsom in nizkim krvnim pritiskom. Krvna slika je spremenjena, nastopi naglo povečanje števila eritrocitov in hemoglobina. Urin prehaja v kri, množina elektrolitov kalija in fosforja v krvi je povečana, dočim občutno pade množina kloridov. Poškodba ledvic se manifestira v zmanjšanem izločanju urina. V urinu se pojavljajo sedimenti temnordeče barve. Poslabšanje funkcije ledvic (izločanje urina skoraj prestane) vodi v tem primeru v smrt. Povišano izločanje urina, ravnotežje pri vsebnosti elektrolitskih elementov in zmanjšanje dušika, zvišanje krvnega pritiska — to so znaki uspešnega okrevanja. Vendar je v prvih osmih urah umrljivost 75 %-na.

Po obstoječih kliničnih opisih so v SKOPLJU uporabili naslednjo terapijo: bolečine v stisnjenih delih telesa ali okončin so lajšali z analgetiki in opijskimi preparati. Šok pri teh poškodbah je bil izredno izrazit. Samo stalnemu spremljanju vitalnih funkcij in ustrezni terapiji (kri, plazma, 5 %-na razstopina glikoze, analeptiki, analgetiki) se je zahvaliti, da so najtežje poškodovani ostali pri življenju in z ustrezno reanimacijo bili usposobljeni za evakuacijo.

Morda si za ilustracijo ogledamo samo dva primera poškodb CRUSH SINDROMA, v odvisnosti od časa zasutja oziroma stisnjenja v ruševinah. Torej:

PRVI PRIMER — Poškodovani R. I. star 39 let je bil zasut pod ruševinami večnadstropne stavbe. Posebno stisnjen in poškodovan je bil spodnji del okončin. Urogenitalni abdominalni organi niso bili prizadeti. Po desetih minutah je bil rešen iz nevarnega objekta ruševin ter prenešen v bolnišnico, kjer so ugotovili težjo stopnjo šoka. Razen manjših prask po telesu in nekaj podkožnih potplutb na levi strani spodnjih okončin — drugih poškodb ni bilo. Takoj so mu injicirali novalgin ter 50 %-no razstopino glikoze, noge so imobilizirali. Uro pozneje je prejel 350 ml krvi. Kljub temu se je poškodovanemu splošno stanje slabo obnavljalo, šele tri ure potem so vitalne funkcije dosegle normalne vrednosti. Po petih urah se je splošno stanje ponovno poslabšalo, poškodovani je imel skoraj nedoločen puls. Takoj je prejel noradrenalin, 700 ml krvi ter pentantin za lajšanje bolečin v spodnjih okončinah. Prav tako so podaljšali z doziranjem 5 %-ne razstopine. Uro potem se je splošno stanje normaliziralo, poškodovani je bil evakuiran ob 15. uri prvega dne v splošno dobrem stanju z letalom v Niš, kamor je prispel ob 17. uri — pulz 120 v minuti, pritisk 110/75. Pulz se je nenavadno hitro umiril, vzpostavljena je bila normalna diureza (izločanje urina). Potek nadaljnega zdravljenja je minil brez komplikacij — vse do popolne ozdravitve.

DRUGI PRIMER — Poškodovani M. S. star 30 let, prav tako zasut v ruševinah večnadstropne stavbe. Stisnjeni je imel obe nogi, posebno levo nogo in levo roko. Kostni sistem ni bil prizadet. Toda v obsegu ruševin je ostal šest ur — rešili so ga šele ob 11. uri prvega dne. Značilno za ta primer je, da je lahko hodil brez tuje pomoči. Po dospelju v medicinsko zbirališče je bilo ugotovljeno zelo dobro splošno stanje poškodovanca razen nekaj krvnih podplutb po telesu in nogah ni bilo drugih resnih poškodb. Poškodovani je tožil, da ga močno žeja in na občutek močnih bolečin v levi nogi. Prejel je antibiotik, pentantin (za lajšanje bolečin) in tekočino per os. Ob 18.30 prvega dne je bil evakuiran v zelo dobrem stanju z letalom v Niš. Daljni potek zdravljenja pa nudi naslednjo sliko. v postelji zavzema pasivni položaj, vendar je pri popolni zavesti. Koža postaja marmorne barve, pokrita s mrzlim znojem. Sluznice spremljajo z naporom pomožne miškulature. Krvni pritisk je povečan, zgornjo mejo je nenadoma določiti. Splošno stanje — zadovoljivo.

Okončine — desna in leva stopala popolnoma mrzlo in cianotično (modrikasto). Poškodovani je bil prenešen v šok sobo, leva noga nameščena v Brownovo opornico in hlajena z vrečkami ledu. S kateterizacijo (način uvajanja katetra — dolge gumijaste ali kovinske cevi v mehur z namenom izločanja urina, v primeru ko spontano uriniranje ni mogoče) niso uspeli dobiti novi urin. Medtem so spreparirali veno na desni nogi in pričeli dozirati 5 %-no razstopino glikoze, novokaina analgetikov in sode bikarbone na usta (per os!). V toku noči se je splošno stanje komaj zaznavno popravilo.

Naslednje jutro je uspelo izločiti cca 100 ml urina — kisle reakcije s sledovi eritrocitov in leukocitov v sedimentu. Še istega jutra (27. julija) so napravili kirurgi dve široki in globoki inciziji (kirurški poseg — vrez, s katerim prodre v globino tkiva), na levi podkoleni.

Spomenik Vinku Hrovatu v Smokuču

Bilo je leta 1944. Hitler je bil na vseh svojih svetovnih bojiščih močno zatrt. Največje poraze je doživel v Rusiji. Hitlerja je najbolj grizlo to, da se mu je mala Jugoslavija tako močno upirala. Zato je pošiljal vedno močnejše enote vojske nad Jugoslavijo. Toda naši pogumni partizani in ljudje se niso uklonili, vedno več jih je odhajalo v partizane.

Tako se je tudi v naših krajih razvilo močno osvobodilno gibanje. Upor je zahteval tudi množične žrtve.

Sedaj vam bom opisal, kaj se je zgodilo z obveščevalcem Vinkom Horvatom.

Bila je lepa, jasna februarjska noč. Terenska obveščevalca Vinko Horvat in Pogačar Ivan sta bila namenjena z Breznice v Smokuč. Že večkrat sta srečno prehodila to pot. Toda tokrat sta bila izdana. V hiši na začetku vasi Smokuč so Nemci postavili

zasedo in straže okoli hiše, da bi terenca takoj zagledali. Čez nekaj časa je straža obvestila tiste, ki so bili v hiši, da prihajata partizana. Nemci so postavili pred hlevom mitraljeze, drugi pa so merili na cesto s puškami. Ko sta partizana prišla do kozolca, ki je stal pred hišo, so začeli nanju streljati. Partizana nista vedela, od kod streljajo, zato sta se zmedla in nista vedela, kam bi stekla. Strelji so zadeli Vinka Hrovata, ta se je ranjen privlekel do kozolca. Hotel se je izvleči skozi kozolec, nakar so Nemci planili iz zasede in ga ubili. Ivan Pogačar je hotel Vinka rešiti, toda ko je opazil, da tovarišu ne more več pomagati, je zbežal.

V spomin so Vinku postavili spomenik, ki stoji malo pod hišo, kjer je padel.

Branko Grčar, 7. b
osn. šola Žirovnica

Rudi Baloh

Nekega popoldneva sem se odpravila k Balohu. Zanimalo me je življenje revolucionar-

ja, ki se je rodil v tej hiši. Oče Rudija Baloha je bolan in leži v postelji. Z veseljem

Spomini iz NOB

BORCI PRIPOVEDUJEJO

mi je pripovedoval o sinu. Zraven je potočil marsikatero solzo; v njegovih očeh pa je sijal ponos in sovraštvo do okupatorja.

Rudi Baloh je bil znan aktivist. Rodil se je 5. septembra 1915. leta v Mostah pri Žirovnici. Zelo rad je imel svoje starše. Leta 1921 je začel hoditi v osnovno šolo. Ker je bil deček zelo bister, so ga starši vpisali na gimnazijo. Rudi je bil priden, vesten in marljiv učenec.

Pred vojno je bil v sokolskem društvu. Z ljudmi je bil prijazen in jim je zelo rad pomagal.

Rudi je bil zaposlen v železnici na Javorniku. Ko so našo domovino napadli okupatorji, se je takoj priključil Osvobodilni fronti. Nemci so to izvedeli in so ga 12. decembra 1941. leta odpeljali v zapor na Jesenice. Pozneje so

ga premestili v Begunje, nato pa so ga izselili v nemško taborišče Dachau. To je bil za njegove starše velik udarec.

V Dachavu je delal v nekem gozdu kot gozdar. Čez nekaj časa je zbolel. Nemci so ga odpeljali v bolnišnico, kjer so preizkušali razne metode učenja in zdravljenja.

Rudija so zaprli v majhen prostor, v katerega so spustili komarje. Ker je bil zvezan, se jih ni mogel braniti. Komarji so ga pikali in bolečine so bile strašne. Nemci so se skozi okno smejali, krohotali in režali ter ob mučenju mladega fanta uživali. Na pol mrtvega Rudija so vrgli v krematorij in ga zažgali. To je bilo 28. oktobra 1942. leta. Čez nekaj časa so dobili njegovi starši pismo, v katerem je pisalo, da je njihov sin Rudi mrtev. V zavoju je bil tudi pepel. Oče

in mati sta bila zelo žalostna, saj sta izgubila svojega sina.

Rudijeve poslednje ostanke so pokopali na pokopališču v Breznici. Ob grobu stoji spomenik, na katerem je Rudijeva slika. Marsikateremu bi se orosilo oko, če bi videl sliko mladega fanta, ki je umrl za svobodo. Tudi na njegovi rojstni hiši stoji spominska plošča, na kateri piše:

V TEJ HIŠI SE JE RODIL
BALOH RUDI
EDEN PRVIH AKTIVISTOV
OF

NA NAŠEM TERITORIJU
OD LETA 1941
UMRL V DACHAU 1942

Naš pionirski odred se imenuje po borcu za svobodo — Rudiju Balohu. S tem so naši učenci postavili lep spomenik mlademu fantu, ki je umrl za svobodo, katero mi danes uživamo.

Alenka Katnik, 5. a
osn. šola Žirovnica

Tomaž Iskra

(8)

Vtisi iz ZSSR

Počasi so nas začeli natakari odslavljanje. Luči so ugasnili in ni nam preostalo drugega, kot da se poberemo na hladno. Vsa sreča, da so še dvigala na tem svetu, kajti tisti večer res ne vem, kako bi prestopil kakšno stopnico.

Menda smo bili že tretji dan v Moskvi, ko je sledil ogled borodinske bitke in razstave. Ogled borodinske bitke je bil prav gotovo eden najzanimivejših ogledov vsega potovanja. To je slikovna panorama visoka 15 in dolga 115 m, nameščena v »valjasti hiši«, njen avtor pa je ruski slikar Franc Aleksejevič Rubo. Pred valjasto zgradbo je stala vrsta ljudi, ki so že čakali na ogled. Kot tuji smo šli mimo te vrste in si kmalu začeli ogledovati spodnje prostore. Tu so bile nameščene slike, ki so ponazarjale razne bitke iz II. svetovne vojne.

Brž ko smo prestopili prag drugega nadstropja smo zamenjali vodiča, ki je bil postavljen izključno za opisovanje borodinske bitke.

To je bitka Napoleona proti ruskim carjem. Dogaja se na Borodinskem polju leta 1812. V tej bitki je bil Napoleon poražen in se je moral umakniti. V zimi so se Rusi sicer umaknili iz Moskve, vendar je Napoleona zima zelo izčrpala, prizadejali pa so mu izgube tudi požari, pomanjkanje hrane itd.

Potek same bitke je bil takle: Rusi so svoje vrste postavili v obliki črke »V« in tako sprožili novo strategijo, pri kateri je Napoleon izgubil več kot tretjino svojega moštva. Ravno pri tem manevru je bila močno okrnjena Napoleonova slavna »stara garda«. Odločitev je zdaj že slonela na konjenici obeh armad, ki sta se borili za osvojitve nekega hriba. Ruski kozaki so zadnji hip nagnili tehtnico v svojo korist. Kota je bila zavzeta, Napoleonu pa ni preostalo drugega, kot da se umakne v drugi predel Rusije. Francozi so po tej bitki dobili naziv »borili se kot levi«. Rusi pa so dobili vzdevek »nepremagljivi«. Takrat je

tudi Moskva dobila že ime »mesto-heroj«.

Gledalca impresionira sama tehnika slike. Eno samo platno se je raztezalo okrog, in gledalec se je po polžastem hodniku pomikal naprej in tako zasledoval potek bitke od začetka do konca. In ne samo to. Gledalec ima občutek, da sam stoji na bojnem polju. Še več. Kot, da sam sodeluje v bitki. Prvih nekaj metrov do platna je bilo nameščenih nekaj lutk — vojakov; tla pa so izdelana iz naravnega materiala tako mojstrsko, da se je zdelo kot, da je vse resnično.

In prav vse to te sili, da si zamisliš konjenika v blatu, kako se brani proti šestim napadalcem, sam pa čaka na neizbežno smrt; lahko se zviš v tisočglavo množico, ki hrope, stoka, pri tem pa občuti ob vsakem zamahu sablje ali kopja diha smrti, kako ga enkrat zgreši, drugič pa je že prepozno, junak se zvali v blato, med kup trupel in mlako krvi in nazadnje postane samo kepa mesa in prav nič drugega.

Kar je slikar izrazil v 12-letnem delu se enostavno ne da opisati. To je treba videti.

Zanesljivo lahko trdim, da me je še najbolj pritegnila v Moskvi razstava vesoljskih dosežkov. Ta razstava je sestavni del gospodarskih dosežkov Rusije in je na splošno najbolj obiskana. Zaradi preobsežnosti razstavljenih gospodarskih novotarij smo si ogledali samo zapletene naprave, ki služijo za raziskavo človeka v vesolju

Predno smo prišli do poslopja, kjer se nahajajo te skrivnosti, smo uživali v razgledovanju prelepih vodometov, v obliki klasja in v obliki drugih cvetov, kajti pozlačeni kipi so nezadržno vabili obiskovalce, in navsezadnje si nihče od nas ni mogel kaj, da ne bi napravil kup fotografskih posnetkov. Razstavna poslopja so bila zidana v grško-rimskem slogu, vsa so bila snežno bela, človek bi mislil, da je v raj. Tudi cvetja je bilo na pretek. Kamor koli se ozreš povsod zelenje, majhni ribniki in celo hišice, ki so spominjale na tiste iz pravljice Janko in Metka.

Pred »astronavtskim« poslopjem nas je pozdravila večstopenjska raketa, tipa Vostok. Okoli nje pa so bila razpostavljena letala tipa Tupoljev Tu-126. Gigantska raketa pripeta na nosilec živo rdeče barve, je s svojim nosom silila v nebo, kot da hoče zdaj, zdaj izleteti. Šobe na repu so grdo zijale v prišleca, kot da bi vsak trenutek hotele eksplodirati, pogogniti ogenj na vse strani in šiniti z vso silo v zrak. Presneto majhnega sem se počutil blizu tiste rakete in kar nekam odleglo mi je, ko sem šel v halo, kjer so bile ostale reči. Pa ne za dolgo. Presenečenja so se nadaljevala. Prvi umetni zemeljski satelit Sputnik I ni nič drugega kot nekaj deset kilogramov težka krogla, polmera okrog 30 cm, opremljena s štirimi antenami in nešteto tranzistorskimi vezji znotraj. Bolj ko smo se pomikali od Sput-

nika, ki so ga izstrelili leta 1959, bolj so postajale naprave večje, težje, antene pa zapletene kot pajkova mreža. Posrečena je bila tudi maketa psička Laika, kako ždi v svojem vesoljskem plovilu, obkrožena od naprav za merjenje srčnega utripa, krvnega pritiska in drugih bioloških zmogljivosti, potrebnih za pripravo človeka za vesolje. Sledile so še avtomatske sonde, opremljene za mehek pristane in oddajanje podatkov o atmosferi drugih planetov. Največjo pozornost je vzbudila vesoljska ladja tipa Sojuz. Sojuz je sestavljen iz teh treh delov. To je komandna kabina, kabina za počivanje astronautov in pa del, kjer so shranjeni motorji in ostala oprema za oskrbovanje vesoljske ladje. V komandni kabini se zadržuje navadno vesoljec — navigator, ostala dva pa počivata v sosednjem prostoru. Tako se celotna posadka lahko menja, če traja vožnja več dni. Seveda, pa lahko opravijo astronauti tudi obhod izven vesoljskega vozila, oblečeni v ustrezne obleke — skafandre, zapustijo kabino skozi odprtino, ki se hermetično zapre in tako še vedno privezani z matično ladjo opravljajo razne zahtevne naloge. Tudi se lahko združita dve ladji istega tipa Sojuz, ali pa z eno stalno postajo v vesolju tipa Saljut, ki pa zaradi svoje obsežnosti ni bila razstavljena.

Lunohod je atrakcija posebne vrste. Ta »lovec« na osmih kolesih s pahljačastimi antenami ima vso avtomati-

V hih letih tizani dila p porm poteh nih sah. Bo domo in lahko veli v bodi, spomni nake, se nis okupu, im redi ko leto Letos bil v na Pravo. Tuoni, uč redovno se sedmi zjuti šolo. Ivarišic ka na je po in rd rutice. postat v vrsi Mostasmo : prižga pred padli alcev s tokihno si o, stičekibito s ščo pemu p Jožet Ustavil pred jimpkov kjer se le zbiral partijci ter očali o stvariz NO teh speniikov delili dve sk petih šestih šli vieri Poi ostali na V

ko, kmogoč našemaravner zanimem esn opazot avton je, ki vojimi ko zajejo pov planeti vrne zemljTudi ve čila druga op služujčloveka bila dha ogle je pobno ime gih sobnosti ma, ose člov navt ravi v tem, je i svoji tini tik pripran na v kup ih stvar predvni, k lahko katas vseskopionirs soljec lahko nujemeroje. lahko lmo, da prague soljski kajti ako krat bil nen ogrdek. Kbi si la leti pttavljaj, tem etletju človeka luno? nadalje deset pričakmo še nečenja tem i ne pri kaj vi Ne poimo, c poleg et za v ziskavadi meo ne rite, op atomski glava dovolja zbriš trenutk civiliza bodim optimisti v mir.

Mimo mejnikov revolucije

V letih vojne so parizani bili po skrivnih, naborih poteh in komaj vidnih stih. Borili so se za lomo in za nas, da bi ahko veli v miru in svo- vodi, spomin na padle ju- lake, se niso hoteli vdati skupaj, imamo višji raz- edi ko leto daljši pohod. etos bil v načrtu pohod a Pravo.

Tudi učenci petih raz- edovno se v nedeljo ob edmi zjutraj zbrali pred olo, varišica razredničar- a na je podelila titovke a rdutice. Nato smo se ostar v vrsto in odšli. V fosta smo se ustavili in rižga pred spomenikom adli alcev svečko. Na Po- kkih si ogledali na mo- tiček bito spominsko plo- čo pemu partizanu Šorli ožeti. Ustavili smo se še red impkovo domačijo, jer se leta 1940—1942 riral partiji in aktivisti r očali o pomembnih vare iz NOB. Po ogledu h spenikov, smo se raz- elili dve skupini. Učenci etih šestih razredov so i v eri Potoške planine, stali na Valvasorja.

Do Pristave smo hodili tri ure. Tam so bili zbrani že učenci drugih jeseniških šol. Vsaka šola je imela svoj od- red. Naša se je imenovala po partijcu Dragoljubu Milova- noviču.

Ko smo prišli na poljano, kjer so bili vsi zbrani, je bilo proslave že skoraj konec. Učenci osmih razredov so bili sprejeti v mladinsko or- ganizacijo. Čez pol ure smo odšli k malici. Dobili smo klobaso in čaj. Ko smo po- jedli, smo se v skupinah ali posamezno začeli vračati do- mov.

Spotoma smo nabrali tudi šopek narcis. Blizu Javornika je Mojca, Alenko in mene ujel dež. Hitro smo začele ustavljati avtomobile in ime- la sem srečo. Mimo se je pripeljal atijev prijatelj in je Alenko in mene vzel v avto, za Mojco pa ni bilo več pro- stora. Tako sem se zastoj pripeljala prav domov.

Mojca Legat, 5. a
osn. šola Žirovnica

), komogoča gibanje po isemaravnem satelitu. Z nimem smo dalje še vazo avtomatske posta- , ki vojimi »rokami« lah- i začejo površino nekega anetn vrnejo vzorec na mljčudi vesoljska obla- a inuga oprema, ki po- ižujloveka v vesolju je a vna ogleda. Sicer pa potno imeti poleg dru- i spobnosti dosti pogu- a, če človek — astro- vt cravi v vesolje. Med- n, je priklenjen v oji tni tik ob startu in ipran na vzlet, ga čaka p n stvari, včasih ne- dvilnih, ki pomenijo iko katastrofo. To je :skopionirsko delo, ve- jce lahko mirno ime- jemeroje. Več ali manj ko smo, da smo šele na ugu soljskih raziskav, ti vko kratkem času je napaen ogromen napre- c. Kbi si lahko pred 15 pretavljaj, da bo že v i etletju stopil prvi veka luno? V razvoju lalja deset let lahko čakamo še vrsto prese- enj tem področju, če pri kaj vmes, seveda. pomimo, da obstajajo eg et za vesoljske ra- savadi medkontinental- rate, opremljene z mski glavami. Teh je olja zbrisejo v nekaj iutkivilizacij. Vendar imotimisti in upajmo iur.

Paviljon »Kosmos« smo za- pustili z globokimi vtisi, kaj- ti vse tiste naprave so člo- veku v ponos in občudova- nja vredne.

Nedavno v Moskvi zgrajen televizijski stolp, je nedvom- no eden izmed najlepših okrasov tega mesta. To je Ostankinski televizijski stolp, največja zgradba na svetu, visok 533 m. V višini 330 m je nameščena na ploščadi re- stavracija, ki se vrti. V eni uri se zavrti za 360° in obi- skovalec ima tako priliko vi- deti vse mesto s te ogromne višine. Z avtobusi smo se ustavili tik pod tem TV stol- pom. Presenečala je ogrom- na konstrukcija spodnjih no- silnih opornikov, sam stolp pa je skorajda spominjal na raketo, ki je pripravljena za vzlet.

Se smo križarili po mestu in si skušali zapomniti kar največ znamenitosti, ki so nam jih kazali vodiči. Samo od 1959 leta pa do 1961 je bilo v Moskvi zgrajenih več stanovanjskih površin, kakor v vseh osmih stoletjih njene- ga obstoja. Vsak dan se vseli v udobna stanovanja okoli 350 družin. Za plavanje in tekmovalje, ter skakanja v vodo imajo Moskovčani poleg centralnega stadiona še ure- jen pokrit bazen s tribuna- mi, ki sprejmejo 13.000 ljudi. Pozimi se hale stadiona spre- menijo v ogromno drsališče. Poleg hipodroma je tu še 130 raznih športnih objektov, ki pa jih je nemogoče obiti v enem samem dnevu.

Klemen je komaj tlačil vaje jed, tako je vrelo v njem. Mana je skrivši opazovala zdaj brata zdaj očeta. Tudi ona je videla izza duri, da sta šla Liza in Klemen skupaj in zdaj zdaj je nasmešek spre- letel njeno lice, ko je zrla v bratov obraz. Očeta je pekel molk pri mizi in udaril je vanj:

»Mana, z Micko sem govoril, da bi prišla čompe narezovat. Še ti ji daj!«

»Bom, še danes. Jutri moramo že pričeti, sami ne zmoremo.«

»Bajto beli, pa se bo že utrgala za dan, dva!« de oče in pogleda Klemen. Sin molči. Tudi onadva umolkmeta in zopet se sliši samo zajemanje žlic in semtertja kašelj iz zadrege.

Mana vstane, odnese prazno skledo in se vrne z drugo. Postavi jo na mizo in za hip postoji. Skozi okno ji sije solnce naravnost v obraz. Ni več mlada Mana, drugi otrok Vršanov je. Leta in delo in skrb po materini smrti so ji zarisali globoke brazde v obraz. Velika je skoro ko oče, nos ima njegov in oči, sicer je pa materina in so drobne, rahlo napete ustnice čudno nasprotje z gornjim delom obraza. V temnih laseh se ji tu in tam svetlikajo srebrne niti. Tudi v tem je očetova. Mana sede nazaj k drugim; molče nadaljuje južino in končajo.

Ko se dvigne vsa družina in mlajša dekla po- spravi in pobriše mizo, vstane tudi Klemen, da bi odšel.

»Počakaj, fant!« veli oče. Klemen se začuden ozre vanj in postoji.

»Si se premislil?«

»Kaj?«

»Radi one!«

»Katere?« se dela sin nevednega.

»I, katere! One nastave, ki si zdajle zijal za njo!«

»Oče!« vzkipi fant.

»Odgovori, če te vprašam!«

Klemen molči.

»Ali si Vršanov ali nisi!«

»Sem!«

Slavko Savinšek

Geče

(5)

»In še premišljuješ?«

»Nimam kaj; sem že premislil!«

»Tedaj jo pustiš?«

»Oče!«

»Nič, oče; povej!«

»Tudi Vi ste se gnali za prvo!«

»Fant!« vzkipi iz očeta.

»Nič, fant! Še topli ste se za Lizo o mater z Belcjanom.«

»Ti!« plane oče proti sinu.

»Vprašali ste, ali sem Vršanov. Odgovoril sem!«

»Sram te bodi!« se vmeša Mana.

»Nihče te ni vprašal!« jo zavrne Klemen.

»Pravico imam kakor ti! Vršanova sem!«

»In grunt bo njen, ako se ti ne premisliš!« plane znova oče.

»Zato se žene. Kar recite, pa grem; za hlapca ji ne bom!« stopi sin proti očetu. Iz oči mu gori in očeta je skoro strah teh oči. Mirneje prične:

»Klemen, bodi pameten. One ti ne pustim!«

»Jaz se ženim, ne Vi oče!«

»Micko vzemi!«

»Pa jo dajte Vi, vdovec ste, če vam je tako všeč.«

»Klemen,« se zasuče v brata Mana.

»Ali pa ti starega Smrečnika vzemi pa boste obe zemlji skupaj, če vama je za to!« ji vrne brat.

»Fant, jezik za zobmi!« plane sedaj stari ves srdit proti sinu in dvigne roko.

»Le dajte!« mu nastavi sin lice. Očetu roka omahne. Stopi nazaj k mizi in se opre z roko nanjo. Mana tiho zajoče. Sin pa stoji sredi izbe, gleda nepremično očeta in v očeh mu gori nekaj, česar se oče boji, da ne zmore takoj v besedo. Šele čez čas sede zopet k mizi in glas mu je mirnejši.

»Klemen, daj si enkrat k sebi. Saj nisi iz železa!«

»Zakaj jaz? Čemu ne Vi? Kaj Vam je naredila?«

»Belcjanova je! In za delo ni!«

»Kdo to pravi? Za tri Micke!« se vzpne iz fanta.

»In če je za sto Mick, pri nas ne bo gospodinja! Ker je Belcjanova!« vpije iz očeta.

»Ali Vam je njena mati tako zavdala, oče?« plane zdaj sin, pa ga je strah očetovega obraza in oči, ki se razpro pri teh besedah široko in je v njih ka- kor sovraštvo.

»Klemen, fej te bodi!« plane Mana in stopi k očetu.

V starem Vršanu vre. Bog, da bi planil v sina in ga udaril po zobeh, da ga ne zadržuje nekaj kakor sram. Onemoglo izdavi bridko iz sebe:

»Mani zapišem grunt, ti pa pojdi, kamor hočeš!«

Sin omahne proti očetu in strašno se trga v njem. Ali takoj se ustraši, prebledi in plane k vratom.

»Pa grem! Ali menite, da nisem dela vaje! Le dajte Mani, le, samo Vršanov potem ne bo več v Podsmrečju!«

Stopi v vrata in vežo in zadrleskne duri za seboj, da kriknejo v tečajih. Omahuje gre proti hlevu, pa se premisli, okrene in zavije proti skednju. Vstopi, se ozre okrog in se zvali na kup sena. Z obema rokama grabi globoko v kup, z nogami rije v seno pred seboj in z zobmi si grize ustnice do krvi, da ne bi kričal od bolečine. V hiši pa stari Vršan omahne na stolico, nasloni se z rokami na mizo in položi vanje sivo glavo. Le Mana je glasna, ven stopi in naganja hlapca ter dekli na delo.

Popoldne sta Vršanova orala dalje, kot bi se ne bilo nič zgodilo. Spregovorila nista ves čas nobene besede. Ko je Mana prinesla malico, je jedel oče sam, sin je pa legel na trato in zrl v zrak.

»Greš jest?« sili Mana.

»Ni moje, je Vršanovo!« izdavi Klemen.

Stari se ozre v sina. Grižljaj mu ostane v ustih. Izplune ga, stopi h konjema in požene.

»Mana, primi za ročice!« veli hčeri.

Dekle hoče, ali že je ob njej Klemen, sune jo stran, da odleti daleč proč, zgrabi za ročice, se upre vanje in z otiko požene konje:

»Hi-hi!« ...

Mana pobere razmetane jedi in odnese malico domov. Vršana, stari in mladi, pa orjeta njivo do trdega mraka, dokler je ne zorjeta do kraja.

3.

»Naprej!« se je razleglo gromko od župnikove pisalne mize, ko je nekdo komaj slišno, plaho potrkal. A ko je potrkalo vnovič, je planil župnik, odrinil stol in sam odprl duri:

»Gromska strela, si gluhi!« je zarežal v odprta vrata, pa je hipoma obstal in stopil korak nazaj v izbo:

»O Liza, deklič, si se ustrašila?« je skoro mehko vprašal in nadaljeval, stopivši še globlje v sobo:

»No, le ne vihaj šobe, dekle, pa stopi naprej, saj te ne pojem!«

Liza je bolj klecnila kakor stopila za župnikom in tiho s trepetajočo roko zaprla duri za seboj. Za vrati je postala in dvignila oči, velike in splasene modre oči, v velikega duhovnega gospoda ter izti- snila jecljaje:

»Hvaljen Jezus!«

»Amen! Kaj bi rada?« je vprašal župnik, ji obrnil hrbet ter se vrgel v naslonjač ob pisalnici, da je za- škripal, vrgel nogo čez drugo in mežikaje z drobnimi očmi pogledal dekle, ki si ni upala napraviti koraka v sobo.

Ko ni bilo odgovora, je duhovni gospod pozorne- je pogledal dekle, ki ji je dopoldansko solnce skozi okno sijalo naravnost v obraz. In je videl župnik Mihael, da ima dekle oči solzne in se ji dve novi solzi točita po obledelem licu.

»Kaj se kisaš, ko ti nisem še bev ne mev dejal!« je vrgel iz sebe in se pogljal s stola kvišku. Roka mu je trepetala in da bi jo skril, jo je z drugo skle- njeno položil na hrbet. In še malo je počakal, preden je stopil bliže k deklici, ki je jokala v dlan.

»Liza, obriši solze! Tako ne prideva nikamor! Pa zini in povej, da — da — bo konec,« je vihrat in stopil k oknu ter si šel z roko neopazljivo po očeh.

Dekle je stopilo zdaj blž k njemu. Obrnil se je, ko jo je začutil za seboj. Tedaj se je Liza nenadoma sklonila, se oprijela njegove roke in padla predenj na kolena.

»Gospod!« je planilo iz nje in solze so se ji udrle iz oči na lica, ki so ji zagorela kakor v vročem sramu.

Kakor bi ga pičil gad, je odskočil duhovni go- spod, sunil z roko od sebe in megla mu je zakrila oči.

»Liza!« je izdaval, pa si šel znova z roko po iaseh. Dekle je klečalo še vedno in ihtelo, da se je stre- salo mlado telo.

»Si res?«

Ustnice so mu trepetale. Iz oči mu je vliskal srd, tola izza bliskanja mu je gorelo usmiljenje.

»Sem!« je izdahnilo dekle in glasno zajokalo.

Problemi osnovnega šolstva v občini

Skupščina občine Jesenice je na podlagi 48. člena statuta občine Jesenice na skupni seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti, dne 8. 2. 1968 sprejela resolucijo o šolstvu. Na osnovi temeljite analize so bili sprejeti predlogi, da se nekateri problemi v zvezi z vzgojo in izobraževanjem nujno uredijo, da se v okviru realnih možnosti občine Jesenice nudi čim boljše pogoje za učno-vzgojno delo vsem učencem naše občine. Nekateri predlogi v resoluciji so že realizirani, ker so vsi dejavniki na šolah uvideli, da je edina možna rešitev situacije le s takšnimi ukrepi, drugi, ravno tako važni predlogi pa so ostali nerešeni. Vzrokov za to je več. Brez dvoma pa je eden od bistvenih nekritičnost in neobjektivnost nekaterih kolektivov po šolah do bistvenih problemov vzgoje in izobraževanja, subjektivno obravnavanje problemov brez širšega gledanja na okolico. V teh nekaj vrsticah želimo analizirati dosedanje realizacije predlogov resolucije in dati konkretne predloge za realizacijo še nerešenih problemov.

Prva točka resolucije govori o šolski mreži v občini Jesenice in o ukrepih za čim racionalnejše izkoriščanje obstoječih šolskih prostorov.

V Kranjski gori je bila konec leta 1970 zgrajena nova zgradba za osnovno šolo Kranjska gora. Ukinjeni so bili oddelki v Ratečah in v Gozdu. Učenci se vozijo na matično šolo s šolskim avtobusom.

Učenci z Blejske Dobrave so bili prešolani na osnovno šolo Koroška Bela, že pred tem pa je bil ukinjen oddelki v Javorniškem Rovtu zaradi majhnega števila učencev. Vsem tem učencem je zagotovljen varen prevoz na matično šolo.

Iz te točke resolucije pa je ostalo še nerešeno:

a) prešolanje učencev s Hrušice v Mojstrano.

b) združitev obeh jeseniških šol v eno učno vzgojno zavod.

Prešolanje učencev s Hrušice, ki obiskujejo osnovno šolo Prežihov Voranc na Jesenicah ni realizirano. Vzrokov za to je več:

— eden od zelo važnih je ta, da starši, ki bi se morali zavedati smisla prešolanja otrok, na sestankih ne pokažejo pravega razumevanja, čeprav jim je bilo razloženo, kakšen pomen ima prešolanje;

— »bojazen« staršev in nekaterih učiteljev, da je nesmotrno prešolati učence iz tako imenovane »bolj organizirane šole« v »manj organizirano šolo« je za strokovnjake in pedagoge smešna;

— nekateri nestrokovno ocenjujejo kvaliteto ene in druge šole, čeprav za to niso poslani, skratka iščejo vzroke za to, da prešolanje ni smotno tam, kjer jih ni, to pa zato, ker ne želijo pogledati v bistvo problema.

S prešolanjem bi osnovna šola Prežihov Voranc razbremenila število učencev po razredih in bi na osnovi tega lahko v sodelovanju z osnovno šolo Tone Čufar razporedila učence v toliko oddelkov, da bi lahko brez kakršnekoli težave še bolj uspešno organizirala dodatno delo z učenci, ki se težje in lažje učijo, krožke in druge svobodne dejavnosti. V praznih oddelkih pa bi bilo možno organizirati podaljšano bivanje učencev.

Osnovna šola v Mojstrani pa bi s prešolanjem število učencev po razredih uskladila s pedagoškimi normativi o številu učencev v razredu.

Tisti, ki imajo pomisleke glede prevoza učencev s Hrušice v Mojstrano ter s povezavo šole in doma, pa to pojasnilo:

— Prevoz učencev in staršev s Hrušice bi bil direkten s šolskim avtobusom. S tem bi se izognili večkratnemu pešačenju učencev od bolnice prek Kopavnika do doma, kar pa staršem in učencem ni bilo po volji.

— Eden od vzrokov in mogoče je še najvažnejši, je subjektivno gledanje učiteljev na prešolanje otrok. Že več let se ponavlja, da uči na oddelčni šoli na Hrušici skoraj vsako leto drugi učitelj, to pa čisto sigurno ne vpliva dobro na realizacijo učno-vzgojnih ciljev šole, saj je

eden od zelo važnih faktorjev pri vzgoji povezovanje šole z okolico, s spoznavanjem staršev otrok, z razmerami v katerih živijo itd. To pa sigurno pozna bolje tak učitelj, ki dalj časa dela na isti šoli. S prešolanjem otrok s Hrušice v Mojstrano ostane 1. in 2. razred še vedno ostala na Hrušici, torej bo moral en učitelj, ki uči na osnovni šoli Prežihov Voranc preiti v delovno razmerje z osnovno šolo Mojstrana. Tukaj pa nastane še večji problem, kot pa to, kdo bo učil na Hrušici.

Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti je na svoji seji, dne 3. junija 1971, razpravljala o prešolanju otrok s Hrušice v Mojstrano in sprejela sklep, s katerim predlaga skupščini občine Jesenice, da sprejme odlok, da se s šolskim letom 1971/72 spremeni šolski okoliš tako, da se prešolajo učenci osnovne šole Prežihov Voranc, ki stanujejo na Hrušici v osnovno šolo Mojstrana. Na Hrušici ostane oddelki 1. in 2. razreda, učenci 8. razreda pa dokončajo šolanje na Jesenicah.

Nerealiziran je tudi predlog združitve obeh jeseniških šol v eno učno vzgojno ustanovo. Referendum, ki je bil izveden ni uspel. Delavci osnovne šole Tone Čufar so glasovali za združitev, medtem ko so bili na osnovni šoli Prežihov Voranc z veliko večino glasov proti združitvi.

Dobro je poznano vsem občanom, da sta v eni stavbi na Jesenicah dve osnovni šoli, ki ju loči med seboj lesena pregrada. Vzrokov, da je do ločitve obeh šol prišlo, je več. Eden je bil sigurno ta, da so že od samega začetka mislili na novo šolo na Plavžu. Ena bi ostala v tej stavbi, druga bi se pa preselila v prostore na Plavžu. Vedeti pa moramo, da so bile nujno potrebne adaptacije in novi šolski prostori tudi v drugih krajih naše občine. Tako so zgradili novo šolo v Mojstrani in v Kranjski gori, adaptirali osnovno šolo na Koroški Beli, nujno potrebna pa je tudi adaptacija osnovne šole v Žirovnici in izgradnja nove telovadnice. Posebno v zadnjem času, ko je število otrok z duševnimi in telesnimi motnjami naras-

lo, pa je potrebno misliti na novo stavbo za posebno osnovno šolo.

Iz te skope analize lahko takoj zaključimo, da je občina Jesenice v teh letih veliko denarja investirala v izgradnjo novih osnovnošolskih prostorov.

Učni kolektivi na jeseniških osnovnih šolah so pa kljub temu, vsaj po mojem, lokalno in ozko usmerjeni. Trdovratno čakajo na novo osnovno šolo na Plavžu, ki pa jo verjetno čez noč ne bo, čeprav bi se dalo v teh letih še veliko izboljšati učnovzgojni proces z namenom, da dobi jeseniški otrok enotno vzgojo in izobraževanje.

Obe učnovzgojni ustanovi imata zasedeno ena eno polovico poslopja, druga drugo polovico poslopja. Obe imata pouk izmenoma, enkrat dopoldne, enkrat popoldne. Težko organizirata dopolnilno delo z učenci zaradi pomanjkanja prostora, da o celodnevem bivanju otrok ne govorimo. Obe šoli bi nujno potrebovali socialnega delavca in psihologa ker je z ozirom na veliko število učencev učiteljem težko reševati vse probleme vzgoje in kvalitete izobraževanja učencev. Našel sem samo nekaj težav, ki jih imata obe šoli pri učnovzgojnemu delu.

Z združitvijo bi nekatere od teh težav odpadle:

— učenci bi zasedli vse poslopje, s tem bi bili racionalnejše izkoriščeni prostori in učila. Najsmotrneje bi bilo, da bi npr.: v dopoldanski izmenici imeli učence od 1. do 8. razreda, v popoldanski pa prav tako učence od 1. do 8. razreda, enakomerno porazdeljene. Tako izkoriščanje prostorov ima veliko prednost pred sedanjo ločeno organizacijo dela. Naj navedem samo nekatere:

zdravstveno stanje učencev glede deformacij hrbtenice bi bilo boljše, saj bi sedeli vsi učenci enake starosti v takih klopih, ki so jim najbolj primerne, ne pa da učenci iz nižjih razredov sedijo v klopih, kot iz višjih.

Lažje bi bilo organizirati kabinetni pouk, saj bi npr.: učenci 8. razredov imeli popoldan pouk fizike v isti učilnici kot dopoldan. S tem bi bila racionalnejše izkoriščena obstoječa učilnica in tudi aktivni učitelji obeh šol bi dobili pravo veljavo, ker bi bila nujno potrebna usklajitev dela, kar pa je tudi prav, saj učitelj začetnik ali pa tisti, ki še nima ustrezne strokovne izobrazbe nujno potrebuje mentorstvo, če želi kvalitetno učiti.

Racionalnejše bi bila izkoriščena sredstva, ki so namenjena za šolstvo, saj bi se opremljal le en kabinet, namesto dveh, torej za isti denar, ki ga sedaj dobita obe šoli, bi bili lahko kabinetni res sodobno opremljeni.

Odpadel bi občutek in eden od argumentov proti združitvi, da se kolektiva ne razume in da vraščanje v nov kolektiv potrebuje določen čas, saj bi lahko, če je to res, vsi učitelji Vorancove šole učili dopoldne, iz Čufarjeve

pa popoldne. Imeti bi pa nujno morali skupne sestanke paralel in predmetnih učiteljev zaradi uskladitve dela.

To možnost organizacije dela poudarjam zato, ker so nekateri učitelji pred referendumom navajali kot argument proti združitvi, nerazumevanje obeh kolektivov. Pri taki organizaciji dela bi bilo vodstvo šol lahko enako sestavljeno kot sedaj, združeno bi pa moralo biti finančno materialno poslovanje (če se kolektivi vseh šol ne bodo odločili za enoten finančno ekonomski center).

Našel sem nekaj možnosti rešitev in problemov. Brez dvoma je, da bi se to dalo urediti, če bi vsi člani obeh delovnih kolektivov, samoupravni organi, posebno pa vodstva šol, videli v združenem delu boljše učno vzgojno delo ter racionalnejšo porabo družbenih sredstev. Morali pa bodo svoje ozke osebnostne interese prilagoditi družbenim, saj so za to tudi poklicani.

Odlašanje reševanja tega problema pa pomeni prepustiti jeseniške otroke takemu učno vzgojnemu procesu kot je sedaj, čeprav bi lahko z malo večjo odgovornostjo učiteljev pri odločanju o tako važnih stvareh, kot je združitev obeh šol, pouk še bolj modernizirali.

Delovnemu človeku — železarju, pa prav gotovo ni vseeno kako se razrešujejo problemi šolstva, saj prav on prispeva velik delež finančnih sredstev za vzgojo in izobraževanje.

Skupščina temeljne izobraževalne skupnosti je v zvezi s tem prav tako predlagala skupščini občine Jesenice, da sprejme sklep, da morata osnovni šoli Tone Čufar in Prežihov Voranc s šolskim letom 1971/72 združiti vse učence v posameznih razredih ter deliti oddelke tako, da se upošteva pravilnik o pedagoških normativih glede števila učencev v oddelkih.

Drugi še nerešeni problemi, ki jih je skupščina občine Jesenice z resolucijo predlagala so: združitev strokovnih knjižnic šol pri občinski knjižnici na Jesenicah in ustanovitev finančno ekonomskega centra šol občine Jesenice.

S to kratko analizo nekaterih problemov osnovnega šolstva nisem imel namen, da bi izzvenelo, da je učnovzgojno delo jeseniških osnovnih šol problematično, ker dobro vemo, da so učno vzgojni uspehi zelo dobri. Moj namen je le, da bi bilo učno vzgojno delo še bolj kvalitetno, kar pa je odvisno od vseh delavcev na šolah, od vseh družbenih in strokovnih dejavnikov. Pri vsem tem pa morajo uskladiti svoja stališča kot nosilci vsake akcije vsi družbeno politični dejavniki v občini in na šolah in prepričan sem, da se bodo ti problemi rešili. Smatram, da je po treh letih, odkar je občinska skupščina sprejela resolucijo, že skrajni čas, da se vsaj organizacijski ukrepi realizirajo.

M. L.

Nekaj misli ob reformi pouka matematike v osnovni šoli

(II. in III. nadaljevanje)

Da bi starši z večjim razumevanjem in zaupanjem sprejeli nov učni program matematike, navajam še nekaj ugotovitev pri proučevanju dosedanjih rezultatov matematičnega pouka.

Prav gotovo je danes malo takih učiteljev, ki poučujejo matematiko na katerikoli stopnji šole in ki bi z vso poštenostjo lahko trdili, da je s poukom matematike vse v redu. Preveč je otrok, ki matematike ne marajo, in sicer čim starejši so, večji odpor kažejo do nje. Ne moremo si tudi lagati, da večini otrok nikdar ni uspelo razumeti resničnega smisla matematičnih pojmov. V najboljšem primeru so postali spretne tehniki v umetnosti žongliranja z matematičnimi simboli, v najslabšem primeru pa se znajdejo v nemo- gočih situacijah in so popolnoma zbegani.

Že pred mnogimi leti so se začeli v raznih deželah oglašati odmevi nezadovoljstva, kar je rodilo mnogo raziskav. V rezultatih številnih preizkusov učencev iz znanja matematike in v analizah teh rezultatov najdemo največkrat prazne ugotovitve o zelo nizkem uspehu znanja matematike v vseh vrstah šol. To nas sili k iskanju in raziskovanju vzrokov stanja, ki ni evidentno samo pri nas, temveč po vsem svetu.

Že pri površnem razmišljanju nas bga in zmede dejstvo, da obstaja veliko nesorazmerje med vloženim trudom in časom, porabljenim pri pouku matematike, in nezadovoljivim rezultatom v znanju učencev. Če štejemo vse ure matematike, ki jih je deležen učenec v osmih letih osnovne šole, kar znese približno 1400, število ur pa se na zaključku srednje šole poveča na 2000 in če pri tem ne računamo časa, ki ga je učenec porabil za reševanje domačih nalog in za druge priprave, potem se res lahko zaskrbljeno vprašamo, kako to, da je komaj 30 % učencev dokončane osnovne šole pri neki raziskavi pokazalo, da znajo izračunati, kolik je odstotek 8 din od 18 din ali ko 37 % študentov na sprejemnem izpitu ekonomske fakultete ni znalo izračunati, koliko je $3\frac{1}{2} \cdot 2\frac{1}{6}$ ali da jih 55,6 % ni znalo izračunati, koliko je 75 % od 1,5.

Če torej izključimo faktor pomanjkanje časa, tedaj bi verjetno iskali vzroke v prevelikem številu učencev na enega učitelja, v didaktičnem materializmu učnih načrtov, v neprimerni uporabi metod in postopkov pri pouku matematike kakor tudi v nejasnem in neizdelanem konceptu nalog pouka matematike. Vendar bi se zmotili, če bi iskali bistvo problema prav v tem. Srž problema predstavlja stopnja razvitih sposobnosti matematičnega mi-

šljenja učencev. To lepo dokazujejo razni izpiti, ki di- jaki včasih pred čisto eno- stavno nalogo obnemorejo, če se niso naučili sheme ali obrazca reševanja ali če išče- jo v spominu to shemo in so jo pozabili.

Pri ocenjevanju rezultatov pouka matematike v višjih razredih, pa naj si bo to v osnovni ali srednji šoli, bi bilo napak in enostransko ugotavljanje uspeh ali neuspeh v znanju matematike kot re- zultat samo teh razredov.

Ničesar ne moremo pričakovati v višjih razredih, kar ni bilo začetega že od prvega šolskega dne. To ni sicer nobena nova ugotovitev. Meto- dične razprave so se začele prav na območju začetnega pouka matematike. Na splošno prevladuje mnenje, da je matematika suha, abstraktna,

matematične izjave absolutno in enolično točnost. S tem in da jo je možno obvladati le s pomočjo urjenja. Čeprav so vaje nujne, pa same po sebi ne morejo zamašiti vr- zeli v znanju učencev.

V svetu znani utemeljitelji novih poti pri pouku mate- matike (npr. madžarski ma- tematik in psiholog Z. P. Dienes in švicarski psiholog J. Piaget) trdijo, da ne more biti nobene logike, če ni ničesar, na čemer bi to logiko uporabili. Po njihovem mne- nju temelji matematika na IZKUŠNJAH. V dotiku z re- alnim svetom nam odkriva odnose v čudovito enakomer- nih in pravilnih strukturah. Logika torej obstaja v zakonitostih teh struktur. Kajti o ničemer ne moremo raz- mišljati, kar sploh ne eksis- tira. V bistvu gre pri novem pouku za to, da učencem učitelj ne posreduje svojih izkušenj, temveč da ustvari take situacije, v katerih bo vsak učenec na svoj lasten

ben paničen strah, ki se pri učeči mladini izraža v resig- niranih izjavah: »Saj nimam nobenega talenta za matema- tiko.«

Matematika ni nespremen- ljiva. Predstave o nespremen- ljivosti te znanstvene panoge so še vedno prisotne pri tra- dicionalnem računskem po- uku. Pri nepoučenih prevla- duje mnenje, da se od časa starih Grkov dalje v mate- matiki ni ničesar bistveno novega ustvarilo, da se je pač pred več kot dva tisoč leti zgodil »grški« čudež, od ka- terega živimo še dandanes. Razvoj človekovega uma pa prav gotovo ne temelji na »čudežih«.

V dolgi zgodovini človeštva so tudi Grki imeli svoje pred- hodnike, saj nam to doka- zuje matematika Egiptčanov in Sumerijcev. Vsak še tako nepopoln in nespreten števil- ski sistem je prvi začetek matematične znanosti. Kar predstavljamo si katerokoli človeško družbo brez števil- skega sistema. Ali ne kažejo celo najbolj primitivni jeziki začetek takšnega sistema?

Po Pitagoru, Evklidu in Arhimedu je minilo mnogo stoletij. Dolgo časa je mate- matika »mirovala«, vendar pa njen razvoj ni nikoli obstal. Od 16. stoletja dalje je spet napela vse sile in v vedno večjem tempu zasedla vse dežele na zemlji.

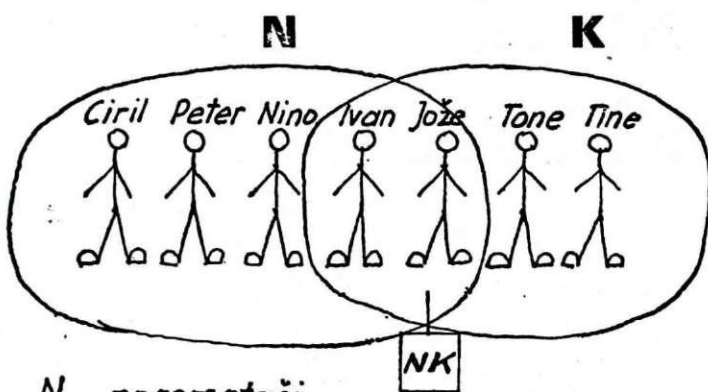
Temu razvoju pa je šolski pouk sledil s precejšnjo za- mudo. Razpon med časom,

ko je bila ustvarjena neka teorija, in med časom ko so jo začeli oficialno po- učevati, je presenetljiv. Tako lahko trdimo, da učenec osnovne šole še pred nekaj desetletji o matematiki ni vedel več kot babilonski vrač.

Mnogi ljudje menijo, da se je »dobra, stara matematika« obnesla, zato ni nobenega vzroka, da bi jo opustili. Ve- deti pa je treba, da pri uva- janju novega učnega progra- ma ne gre za to, da bi »sta- ro« opustili, kajti nova ma- tematika vsebuje tudi staro, le da je sedaj uporabnejša in ji hkrati daje novo orožje. Tudi konj se je v svojih ča- silih obnesel kot dobro pro- metno sredstvo, zaradi tega pa ne moremo trditi, da danes avto, vlak in letalo niso potrebni.

Nasprotniki tudi očitajo, da so novi pojmi in izrazi za mlajše otroke pretežki in ne- smiselni, čeprav tudi vedo, da že trileten otrok prese- neča starše s svojim zna- njem o audijih, taunusih, škodah, citroenih ipd. in bo- lje razlikuje tipe avtomobi- lov kot njegova babica ali njegov dedek.

Nesmiselno pa bi bilo pričakovati, da bodo odslej učencem prihranjeni vsi na- pori. Napori so z matematiko tako neločljivo povezani kot z alpinizmom. Ne gre za to, da bi učečemu otroku od- stranili vse ovire, temveč za to, da bi jih utemeljili in upravičili.

N nogometaši
K košarkarji

neživljenjska učna disciplina Človeka, ki si je v vsem svojem razvoju zagotovil vo- dično vlogo vladarja in go- spodarja našega planeta in ki še vedno nenehno stremi za tem, da bi spremenil nje- govo obličje, je pravzaprav hkrati strah sprememb, ki jih je povzročil sam. Želi si večnih in nespomenljivih re- snic, h katerim bi se rad v svojih stiskah zatekel. K tem resnicam prištevata tudi ma- tematične in sicer tem raje, čim manj jih pozna.

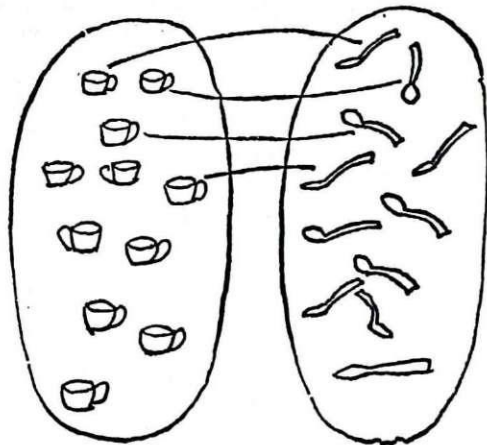
Ko se je okrog leta 1950 zunaj kroga strokovnjakov razširila vest, da so matema- tično zgradbo od temeljev navzgor prenovili, so mnogi zavzeli odklonilno stališče, še preden so vedeli, za kaj pravzaprav gre. Drugi so se zopet pomirjali, češ ta mo- derna matematika ni ničesar drugega kot trenutni krik mode. Toda matematična znanost gre svojo nezadržno pot, se »vriva« v druge znan- stvene panoge in celo v ele- mentarni pouk, ki se je v nekaterih državah že pred leti v celoti spremenil in ob svojem začetku vznemiril starše in učitelje, ki so v no- vih učbenikih naleteli na pojme, o katerih niso dotlej še nikoli slišali.

Ena od ovir, ki preprečuje razumevanje nove matema- tike, je matematično izrazo- slovje, saj to ne trpi nobe- nega dvoumja, pač pa terjajo

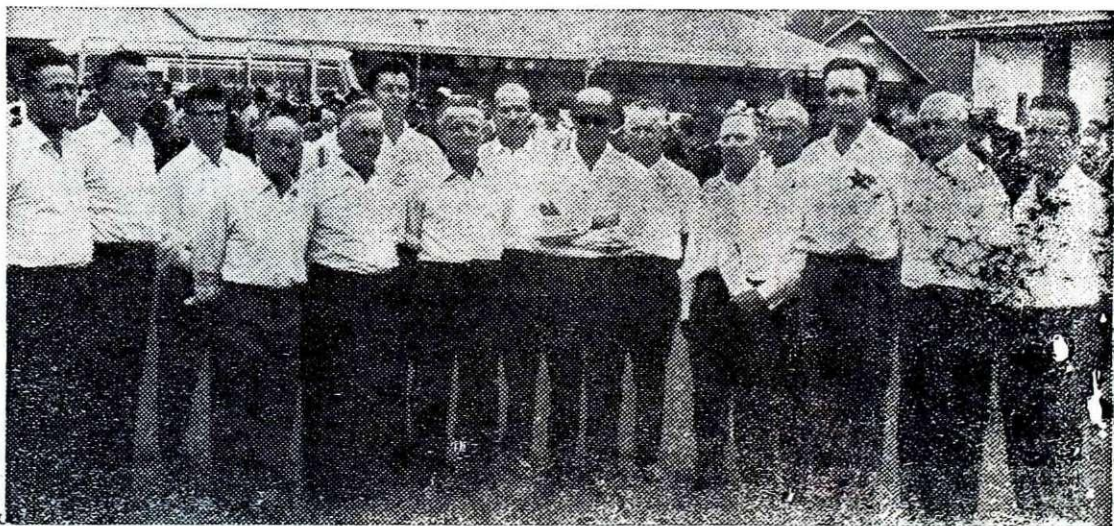
način in postopek prišel sam do svojih izkušenj, pa daje videz zapletenosti in težje razumljivosti.

Razumeti matematični re- zultat pomeni, da ga znamo tudi uporabiti, da ga znamo izpeljati po vseh stopnjah tako, kot bi to sami ustva- rili. Ne moremo se torej na- učiti matematičnega dokaza, ne da bi ga tudi razumeli.

Ker je bila ta znanost do nedavnega domena ozkega kroga strokovnjakov, povzro- čajo njene novitete nepotre-

Povratno enolično prirejanje elementov množic

Moški pevski zbor DPD Svoboda Slavko Černe v Kranjski gori je na pobudo Turističnega društva zopet zaživel. Kot vidimo na sliki ima kar lepo število članov. Sestavljajo ga pevci iz Kranjske gore in Gozda. Zbor redno vodi pevovodja Janez Ponikvar iz Mojstrane, občas- no pa priskoči na pomoč tudi Marjan Vodopivec iz Ljubljane. Ponudila se nam je prilika, da smo z zborom slikali tudi njega, ki je na sliki s temnimi očali. Zbor nastopa ob vseh proslavah pa tudi na zabavnih prireditvah, ki jih pripravljajo v zabavo gostom

Na XIV. srečanju amaterskih dramskih skupin Slovenije na Jesenicah (na sliki občinstvo na eni izmed predstav), je žirija odločila da na hvarskem festivalu sodelujejo kranjski in jeseniški gledališniki

Jeseniško gledališče na hvarskem festivalu

V četrtek, 15. t. m. so se s Hvara vrtni igralci in igralke jeseniškega amaterskega gledališča »Tone Čufar«. Na 15. jubilejnim festivalu dramskih amaterjev Jugoslavije so se, po odločitvi žirije XIV. srečanja gledaliških skupin Slovenije, ki je letos bilo od 31. maja do 5. junija na Jesenicah, predstavili s farso Ivana Cankarja »Pohujšanje v dolini Sentflorjanski«. Hvarski festival dramskih amaterjev Jugoslavije se je začel v nedeljo, 4. in je bil zaključen v nedeljo 18. julija. Sodelovalo je 15 gledaliških skupin in sicer iz Brčka, Slavonske Požege, Kule, Kragujevca, Kikinde, Nikšića, Skopja, Viroka, Našice, Hvara in tri skupine iz Beograda.

Iz Slovenije je na Hvaru poleg Jeseničanov sodelovalo tudi Prešernovo gledališče iz Kranja, ki je v petek 18. julija nastopilo s Leskovčevim dramo »Dva bregova«. Jeseniško gledališče je s »Pohujšanjem« nastopilo v ponedeljek 12. julija na letnem odru Veneranda. Publika, o njenem sestavu je težko govoriti, je posvetila v zadovoljivem številu in celo nad pričakovanjem pozornost jeseniški predstavi. Nemajhna zasluga za to gre prav gotovo tudi dejstvu, da je pred sedmimi leti jeseniško gledališče za uprizoritev Sorcine drame »Dom Bernarda Albe« prejelo zlato medaljo. Naloga igralškega kolektiva »Pohujšanje« zato ni bila lahka, zlasti še, da zaradi sicer lahkega, toda nenehnega vetra na širokem letnem odru pogoji za predstavo niso bili najidealnejši. Začetni tremi je hitro sledila sprostitve in predstava je lepo stekla in nenehno rasla vse do konca tretjega dejanja. Publika je predstavi sledila z vso pozornostjo in naklonjenostjo čeprav je bilo čutiti, da ne

more slediti vsem finesam zahtevnega Cankarjevega besedila. Tudi priznanje publike je od prvega dejanja raslo in ob koncu izzvenelo v topel in vzpodbuden aplavz.

Toliko o samem nastopu. Vse drugo pred in po njem pa ima svojo barvo, žal ne preveč svetlo in tudi ne toplo. V sedmih letih, kar so Jeseničani bili na Hvaru, se je mesto Hvar lepo razvilo in zrasla je vrsta novih lepih hotelov. Pred sedmimi leti so udeleženci hvarskega festivala prebivali v privatnih sobah ali razredih osnovne šole, letos pa so bile vse skupine nameščene v modernih hotelih. Toda pred sedmimi leti je skupino pričakal predstavnik prireditelja in je bilo vzdušje nasploh bolj pristrčno. Letos ni skupine pričakal nihče, v treh dneh bivanja na Hvaru ni bilo priskrbljeno niti za najmanjše srečanje z drugimi skupinami ali prireditelji in celo tovariš, ki je ob koncu predstave izročil skupini spominsko plaketo, je ostal anonimni in ni povedal v imenu koga izroča plaketo. Povrh vsega pa so za terek dopoldne napovedani razgovori o jeseniški predstavi enostrano in ne, da bi kdo razložil zakaj, odpadli. Razgovori so bili šele v sredo dopoldne, obenem še za predstavo gledaliških amaterjev iz Nikšića. Naključje je hotelo, da je jeseniško »Pohujšanje« padlo prav med dve skrajnosti festivala. V nedeljo zvečer sta se predstavili dve skupini iz Beograda. Najprej omladinsko pozorišče »Susret« z Jeličevim enodejankom »Potepuhi«, nato pa teater »Simonida« mladinskega doma »Zvezdava« s Falontovo enodejanko »Madež«. Nastopa obeh skupin sta bila izrazito eksperimentalni in modernistični, kakršna sta tudi bese-

dali. Medtem, ko je v prvem primeru šlo za nekakšen ljubezenski trikot slučajnega srečanja treh potepuhov, dveh moških in ene ženske, je v drugem primeru šlo za precej filozofski tekst, ki so ga nastopajoči izvajali v belih karatejskih oblekah v nekakšnih telovadnih gibih bolj scene in kakršnih drugih gledaliških pomagal z izjemo luči.

Skupina je na Hvar prišla brez igralke za sicer edino manjšo vlogo in namesto nje je vskočila igralka druge sku-

pine. S seboj tudi niso imeli scenske glasbe, zato so kar še enkrat uporabili scensko glasbo skupine, ki je nastopala pred njimi. Publika je obe eksperimentalni predstavi mladih iz Beograda sprejela z mešanimi občutki in velik del je med predstavo enostavno odšel. Toda na razgovorih v ponedeljek je zlasti »Madež« od prisotnih kritikov in spremljevalcev festivala bil deležen velikih priznanj. Beograjska »Politika« je »Madež« nagradila z nagrado za najboljšo režijo.

V torek zvečer pa je kulturno-umetniško društvo »Zahumlje« iz Nikšića zaigralo nepomemben in slab francoski tekst »Ura resnice« tako slabo in diletantsko, da se to ne da opisati. Na razgovorih v sredo je bilo to tudi dovolj jasno in brezobzirno povedano, pri čemer je prišlo do vse preje kot kulturnih in celo do šovinističnih izpadov. Pod vplivom tega je seveda bila tudi ocena jeseniškega »Pohujšanja«, pri čemer so seveda glavno besedo imeli mladi iz Beograda. Na eni strani so predstavi priznali poklicen igralski nivo, ali dobesedno »najmanj nivo srednje dobrega poklicnega gledališča«. Na drugi strani pa so predstavi očitali tradicionalnost, muzejskost, okostenelost, skratka nemodernost in zato neprepričljivost. Rečeno je bilo, da je predstava prav gotovo največji igralski dosežek festivala, vendar jalo posnemanje poklicnega gledališča. Medtem, ko je eden izmed strokovnih spremljevalcev festivala, televizijski dramaturg in režiser iz Zagreba, v glavnem soglašal z mnenjem drugih o predstavi, pa je drugi, Rado Mirković, umetniški direktor gledališča iz Niša, edini pravilno ocenil predstavo. Opozoril je na razmere

in pogoje v katerih in za katere gledališče prav gotovo dela, poudaril zahtevnost in svojskost besedila in dejal, da si ob takih igralskih sposobnostih, kot jih jeseniško gledališče ima, prav gotovo znalo zadati tudi zahtevnejše in sodobnejše uprizoritvene naloge. Ko je režiser »Pohujšanja« na kratko pojasnil kakšno uprizoritvena in programska načela vodijo njega in jeseniško gledališče pri delu, ga je del udeležencev razgovora odpravil z »Vidmarjancem«. Seveda pa o samem Cankarju in kakršnem koli detajlu »Pohujšanja« ni bilo govora, kajti modernistično gledališče odklanja in zanika vsako literaturo, kot gledališko vrednoto. Jasno je, da v takem vzdušju, ki ga je v kino dvorani osvetljevalo le pet sveč, ker ni bilo električnega toka, razgovori niso mogli niti kulturno, niti dolgo potekati. Vse kaže, da je tudi na hrvatskem festivalu premoč dobila ekstremistična skupina mladih razbijalcev vseh dosedanjih vrednot gledališča in kulture sploh. Ta ekstremnost in avantgardističnost za vsako ceno, bi bila lahko prav simpatična, če bi ne bila nestrpno vsiljiva, nekulturno napadalna in celo neprikrito nasilna.

O uspehu ali neuspehu jeseniškega gledališča na letošnjem hvarskem festivalu, ki bo po pisanju hrvaških časopisov sodeč, zadnji v taki obliki kot doslej, je po vsem tem težko govoriti. Sam nastop, kakor tudi razgovori, pa so bili dragocena izkušnja, o kateri bo treba še veliko razmišljati. O nadaljni programski in uprizoritveni usmeritvi jeseniškega amaterskega gledališča pa bo na osnovi teh razmišljanj najbrž treba tako ali drugače tudi ukrepati.

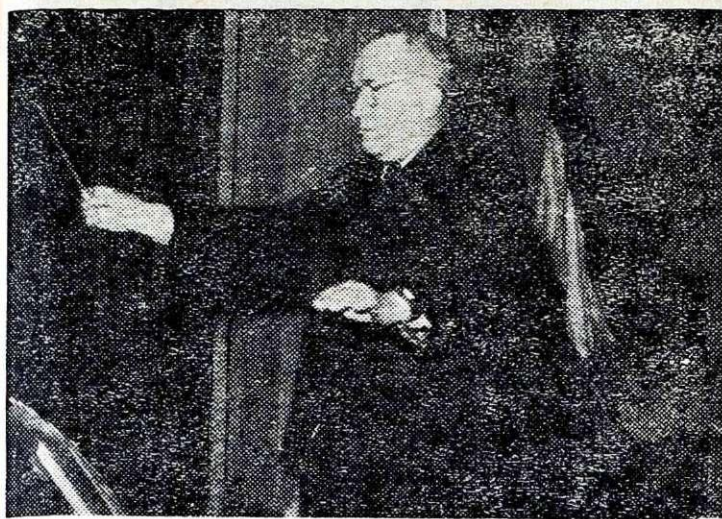
-nj-

Kranjsko Prešernovo gledališče je s Leskovčevim dramo Dva bregova nastopilo na hvarskem festivalu dramskih amaterjev Jugoslavije

Na
bi po
pipo
godbo
drug
šice
tamo
kajti
prvič
Ste
Jesen
in pri
nicah
Hruš
tudi
njeno
zator,
Ljube
mu o
je bil
to, d
glasbe
Kljub
izred
izpope
vzel i
ni nič
strošk
bezen
odpov
glasbo
ljubite
vedno
Ob
nem c
Prežlj
godbo
društ
pri vs

Zadnje
gora v
tej pr
predse
zastav
Poleg
vesnos
Zvan,
Rado
navzoč
razvoji
svečan
razstav

50 let aktivni godbenik

Najbrž ni Jeseničana, še manj pa Hruščana, ki ne bi poznal petinšestdesetletnega moža, skoraj vedno s pipo v ustih, ki že petdeset let aktivno dela in gori za godbo na pihala. Ta vedno razpoloženi mož, ni nihče drug kot godbenik in dirigent godbe na pihala iz Hrušice Štefan PREŽELJ. S tem zapisom mu hkrati čestitamo k njegovemu 50-letnemu aktivnemu muziciranju, kajti letos 1. maja je preteklo natanko 50 let, ko je prvič nastopil v jeseniški godbi.

Štefan PREŽELJ je bil rojen 26. decembra 1906 na Jesenicah. Delal je v naši železarni — elektrodelaonica in pri železnici. Ze s 14. leti je začel pri godbi na Jesenicah, od leta 1930 dalje pa igra pri godbi na pihala na Hrušici. Pred drugo svetovno vojno je bil nekaj časa tudi predsednik, od osvoboditve dalje pa je neprekinjeno dirigent. In ne samo to. Preželj je hkrati organizator, pobudnik, obveščevalec, duša godbe na pihala. Ljubezen do godbe je prevzel po svojem očetu in staremu očetu, ki sta bila oba Čeha in oba glasbenika. Kako je bil predan glasbi in zavzet za glasbo dokazuje tudi to, da se je med obema vojnama na lastne stroške glasbeno izpopolnjeval na Glasbeni matici v Ljubljani. Kljub temu, da je imel družino in da je bilo življenje izredno trdo, je sam plačeval vožnjo v Ljubljano in se izpopolnjeval tako, da je večkrat zamenjal dnino ali vzel izredno neplačan dopust. V bistvu se tudi danes ni nič spremenil. Note največkrat kupuje na lastne stroške in jih brezplačno tudi prepisuje. Njegova ljubezen do glasbe ne pozna meje žrtvovanja in osebnega odpovedovanja. Resnično je danes težko še najti za glasbo tako gorečega človeka, ki je lahko samo vzor ljubiteljstva, ki ga je danes v skomercializiranem času vedno manj.

Ob njegovem lepem jubileju — polstoletnem aktivnem delovanju na glasbenem področju želimo Štefanu Prežlju, da bi še dolga leta uspešno dirigiral in vodil godbo na pihala DPD Svoboda Hrušica — edini odsek društva, ki neprekinjeno deluje in z veseljem sodeluje pri vseh proslavah in drugih akcijah.

Zadnjo nedeljo 18. julija je imela lovska družina Kranjska gora veliko slovesnost. Praznovali so 25-letnico obstoja in ob tej priliki razvili svoj prapor. Nov prapor je razvil častni predsednik Gorenjske lovske zveze Miloš Kelih in ga predal zastavonoši, našemu sodelavcu Alojzu Grmu.

Poleg številnih prebivalcev Kranjske gore in okolice so slovesnosti prisostvovali tudi predsednik Sob Jesenice France Žvan, in predsednik republiške lovske zveze generalpolkovnik Rado Pehaček ter pisatelj — lovec Tone Svetina, ki sta vse navzoče pozdravila ter govorila o pomenu lovstva. O delu in razvoju družine je govoril predsednik Andrej Tarman. Po svečanosti so v prostorih stare osnovne šole odprli zanimivo razstavo trofej in drugih rekvizitov. Odprta bo do 25. julija. B.

Zelena luč za naše mlade plezalce na Mont Blancu in Matterhornu

Po uspešno opravljeni plezalni šoli, v kateri so dobili naši mladi plezalci osnovno teoretično in praktično znanje iz nujno potrebnih in važnih poglavij iz tehnike plezanja, zgodovine domačega planinstva in svetovnega alpinizma, nevarnostih gora in uspešnega dajanja prve pomoči, so pred letošnjo poletno plezalno sezono izvedli pod vodstvom izkušenih plezalcev in alpinistov več zelo uspešnih in zahtevnih posamičnih in skupinskih vzponov na zasneženi Stol v led vkovani Triglav, na Skrlatic, Oltar in Rokave. Obiskali so tudi Mojstrovko, Travniki, Šite, Jalovec, Prisojnik, Razor in številne druge zahtevnejše vrhove. V tem času so se seznanili tudi z lažjimi in težjimi stenami v Krmi, Vratih, Martuljku in Planici.

Mladim je doma postalo že pretesno, nekateri so odlično prestali ognjeni krst v zasneženih in v led vkovanih in kopnih stezah.

S prijetnim zadovoljstvom lahko ugotavljamo, da je alpinistični odsek Planinskega društva Jesenice na pravi poti in smeri. Mladim se je zahtevalo čim preje spoznati tuje zahtevnejše gore, temu cilju so bile izvedene vse potrebne načrtne in pravilno usmerjene priprave. Naši mladi plezalci in alpinisti nikakor nočejo ostati na mestu in v senci ostalih plezalcev in alpinistov iz sosednjih alpinističnih odsekov (Mojstrana, Tržič, Kranj). Zahteve, ki jih je vodstvo našega AO postavilo pred pripravnik in člane so velike in odgovorne. Plezalci in alpinisti iz jeseniških vrst ne smejo pokazati samo ljubezen in navdušenje do plezalnega športa in alpinizma, temveč morajo obvladati tudi veliko teoretičnega in praktičnega znanja. Le tako bodo lahko uspešno nadaljevali tradicije jeseniškega plezalnega športa in alpinizma, ki je pred leti visoko kotiral v slovenskem, jugoslovanskem in celo mednarodnem svetu.

Že v začetku tega meseca je skupina treh članov našega AO uspešno izvedla vzpon na Piz Palü. Ta uspeh je opogumil tudi ostale, da so bolj zavzeto in z večjim poletom usmerili poglede in korake prek domačih gora v svet zahtevnejših gora, sten, grebenov in vrhov v Švici in Franciji.

Mlada plezalca in alpinista Janez Zakrajšek in Anton Novak že 14 dni uspešno plezata v gorah centralne Švice.

Pretekli petek, 16. julija, so odpotovali v svetovno znani alpski center Chamonix Mitja Košir, Marjan Manfreda in Janez Horvat kot predhodnica večje skupine, ki je odšla za njimi preteklo soboto (17. julija). Cilj Koširja in Manfreda so težke in zahtevne plezalne smeri v južnih ozebnikih in grebenih Mont Blanca.

Košir in Manfreda bosta ostala v skupini Mont Blanca do konca meseca, ostali pa se bodo po preženju Mont Blanca seznanili še z gorami in skalnimi vršci nad ledenikom Argentiére, v slučaju lepega vremena in ugodnih snežnih in ledenih razmer, pa se bodo pomudili še nekaj dni v skupini Valis, kjer se nameravajo povzpeti na plateau Rossa, kjer je prav sedaj svetovno tekmovalstvo v hitrostnih vožnjah na smučeh (preko 180 km na uro).

S Plateau Rossa ni več da le in težko ter nevarno na vrh Breithorna. Najbolj zagnani in neustrašeni pa se bodo skušali povzpeti na vrh Matterhorna, kar bo brez dvoma velik in lep uspeh naše prve alpinistične odprave po dolgih letih stagnacije.

Edini kompas mladih plezalcev z Jesenic je resnično navdušenje in neizmerna lju-

bezen do gora. Bogato znanje in izkušnje, ki so si jih pridom pridobili v plezalni šoli, turah, izletih in vzponih v domačih gorah, so jamstvo, da bodo uspešno preživeli ognjeni krst tudi v tujih, zahtevnejših in v led vkovanih gora.

O naši prvi alpinistični odpravi v skupino Mont Blanca in Valica bomo našim bralcem še poročali, če preje ne, pa vsaj po srečnem in uspešnem povratku.

Prepričani smo, da bodo naši mladi pod skrbnim in preizkušenim vodstvom ob tej priliki odprli novo stran našega, jeseniškega plezalnega športa in alpinizma.

Vsem želimo obilo sreče, mnogo lepih in nepozabnih doživetij ter popolnega uspeha za afirmacijo našega množičnega planinstva in vrhunškega alpinizma v zahtevni mednarodni areni.

POPRAVEK

V sestavku »Spodbudni stiki med našimi in koroškimi literarnimi in kulturnimi delavci« objavljene v zadnji številki Železarnja na isti strani nam je tiskarski škrat potvoril zgodovinsko resnico, ko je namesto avstrijske manjšine na Južnem Tirolskem zapisal italijanska. Pravilno bi se moral stavek v četrti koloni spodaj glasiti: »Avstrijske oblasti na Koroškem največkrat ignorirajo njihova prizadevanja in se do Slovencev na Koroškem ponašajo povsem nasprotno od njihovega ponašanja na Južnem Tirolskem v zahtevah za svojo manjšino pri italijanskih oblasteh.« To je ozemlje z avstrijskim življenjem, ki je po prvi svetovni vojni pripadlo Italiji.

Prosimo bralce, da nam to neljubo napako oprostijo. Hvala! Uredništvo

Občinski proračun ob polletju

Letošnji proračun je precej pod predvidevanji, kar smo lahko ugotavljali že ob vseh pregledih v preteklih mesecih. Poleg tega je izpad letošnjega proračuna večji, kot pa je bil na primer lansko leto. Vzrokov je vsekakor več, predvsem pa je v tem, da je bil letošnji plan postavljen precej visoko, poleg tega pa je res tudi to, da se realizacija proračuna občine bistveno izboljša v drugem polletju, predvsem pa proti koncu leta, ko zavezanci poravnajo svoje obveznosti.

Letošnji polletni pregled dohodkov proračuna kaže, da so dohodki kar za 14,03 % pod predvidevanji. V podrobnosti pa so dohodki naslednji:

	plan	realizacija	%
Prispevki od OD	4.463.000	2.134.318	— 2,18
davki	8.412.000	4.147.501	— 0,70
takse	4.202.000	782.823	— 31,37
prispevek za mestno zemljišče	2.750.000	276.153	— 39,96
razni dohodki	628.065	997	— 49,84
prenešana sredstva	9.935	9.935	+ 50
Skupaj	20.465.000	7.351.727	— 14,03

Kot je razvidno iz razpredelnice, so prav vse postavke proračuna letos pod predvidevanji.

V posebnem odstotku se zbirajo sredstva za potrebe Temeljne izobraževalne skupnosti. Čeprav so za potrebe šolstva letos določili bolj trdne virov, kot na primer lani, pa so letošnji polletni dohodki vseeno pod predvidevanji. V podrobnosti so podatki naslednji:

	plan	realizacija	%
Prispevki	10.368.000	5.016.570	— 1,61
davki	143.000	72.102	+ 0,42
Skupaj	10.511.000	5.088.672	— 1,59

Mimogrede naj še povemo, da je bil lani občinski proračun ob polletju pod predvidevanji za 6,84 %, sredstva Temeljne izobraževalne skupnosti pa za 3,97 %. Pri tem pa je treba zapisati, da so bili lanskoletni dohodki predvideni v višini 16.867.200 novih dinarjev, dohodki TIS pa 9.162.000 N dinarjev.

Kilometro Lanciato 71

Kakor lari, tako se je tudi letos zbralo v Cerviniji nekaj (23) pogumnih smučarjev, ki so skušali doseči kar največje hitrosti. Uradno se je tekmovanje odvijalo od 12. do 17. julija, toda večina je prispela na prizorišče dogajanj tudi do deset dni prej. To velja predvsem za domačine, Japonce in še nekaj drugih posameznikov. Seveda se je večina tekmovalcev pripravljala že doma in to na različne načine.

Rezultati s tega tekmovanja služijo kot prvovrstna reklama za različne vrste smučarskih artiklov, kar je vzrok, da mnoge tovarne v ta namen vlagajo velika sredstva. Tako so se mnogi tekmovalci privajali na odpor zraka v vetrovniku, predvsem Japonci in tako ugotavljali najaerodinamičnejšo prežo. Alberti in Hakkinen sta privzeta na streho športnih avtomobilov drvela s hitrostjo celo 190 kilometrov na uro.

Preža, pri kateri je odpor zraka najmanjši, se imenuje »bolid«. Trup »visi« med stegni, zato je potrebna zelo široko razklenjena drža smučarja. Zaradi maksimalnega skrčenja pa ni možna uspešna amortizacija različnih neravnin in prav to je bil eden od vzrokov, da so prej navedeni tekmovalci pristali v drugi polovici razpredelnice. Proga je bila namreč rahlo valo-

vita, dokaj slabša od lanskega leta in bolj je prišlo do izraza »smučarsko znanje«: malenkost višja preža in stalno prilagajanje nog na spremembe podlage, seveda pa pri tem igrajo za smučarjem najpomembnejšo vlogo smučarji.

Lansko leto, ko so bili po izjavah tekmovalcev pogoji ugodnejši, sta nastopala tudi Jeseničana Miran Gašperšič in Andrej Klinar, ki sta dosegla enako hitrost, skoraj 179 km/h. Žal letos nista šla na to tekmovanje. Klinar se poslavlja od tekmovalnega športa, Gašperšiču pa je glavni cilj olimpiada v Sapporu na Japonskem.

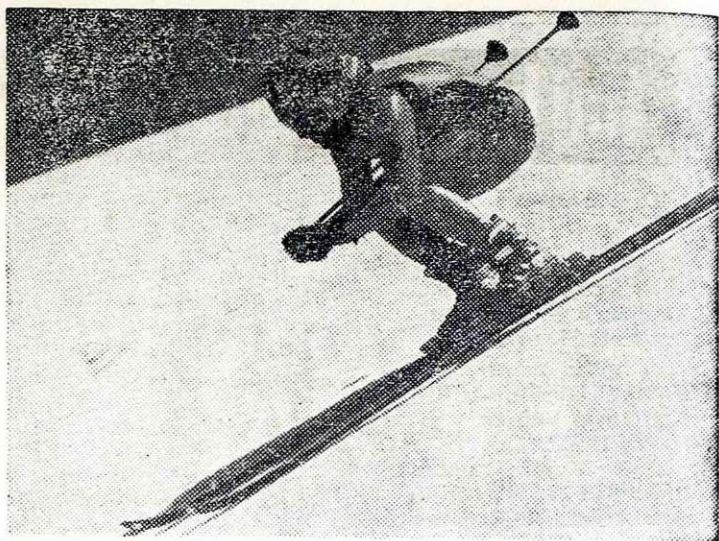
Tekmovanja za hitrostni rekord imajo že dolgoletno tradicijo. Bila so v različnih krajih, toda od vseh je najprimernejša proga pod Breithornom, vendar bodo verjetno Francozi v Alp d'Huez, če bodo izvršili nekaj zemeljskih del, lahko progo celo izboljšali, ker je proga bolj strma.

Prvi hitrostni rekord je postavil Leo Gasperl leta 1931 v St. Moritzu s 136,600 km/h. Nato je Zeno Colo v Cerviniji leta 1947 dosegel 159,292 km/h. Leta 1959 je Edoardo Agreiter v Sestrieru dosegel 160,714 km/h; 1960 Luigi Di Marco spet v Cerviniji 163,265 km/h in 1963 Alfred Planger 168,224 km/h.

Potem se je rekord prese-

lil prek velike luže v Južno Ameriko v Portillo — Čile. C. B. Vaughan in Richard Dornworth sta dosegla isto znamko 171,428 km/h. Vse nadaljne izboljšave so bile potem dosežene na Plateau Rosa nad Cervinijo. Leta 1964 Luigi Di Marco 174,757 km/h. Vsa naslednja naskakovanja so bila neuspešna vse do lanskega leta, ko je bil rekord spet močno izboljšan. Najprej je bil rekorder Schwaiger 2 dni, nato Nishi le nekaj minut in nazadnje Morishita Masaru s 183,392 km/h.

Prvi dan so se tekmovalci spuščali s prvega startnega mesta. Zaradi tega in zelo slabe proge so bile hitrosti dokaj nizke, če sploh to lahko rečemo za 160,284 km/h, kolikor je vozil najboljši Luigi di Marco. Drugi dan je tekmovanje zaradi slabega vremena odpadlo. Ponoči je padlo tudi nekaj centimetrov snega in progo so naslednji dan v mnogočem precej izboljšali. 14. julija je bil najhitrejši Casse Alessandro s 173,913 km/h. Sonce in nočni mrz pa sta opravila svoje. Proga je postala zelo hitra. V četrtek je Casse vozil že hitreje od 180 km/h. Ker je bilo vreme še naprej lepo, je bilo drugi dan pričakovati celo nov hitrostni rekord. V petek je pihal zelo mrzel veter in začetni položni del proge, ki se sicer hitro zmehča, je ostal trd in zelo hiter.

Franz Schaller je 181 km dosegel z Elanovimi smučmi

V drugi vožnji, ko so startali z najvišjega startnega mesta, je Italijan Casse dvignil dosedanje rekordno znamko Japonca Morishite Masaruja s 183,392 km/h na 184,143 km/h.

Letošnje tekmovanje predstavlja izredno afirmacijo naše tovarne športnega orodja ELAN. Franz Schaller, doma iz Judenburga je na ELAN-ovih smučeh zasedel odlično tretje mesto in bil edini, ki se je uspešno kosal z domačini, poleg tega je postavil tudi nov avstrijski hitrostni rekord. Bil je tudi eden redkih, ki so svoj najboljši čas dosegli v tretjem teku. Svojega uspeha je bil zelo vesel, vendar z malo športne sreče bi bil vsaj drugi, če že ne prvi. V drugem teku, ko so bili snežni pogoji najboljši, ga je namreč na prelomnici, kjer se začne strmejši del proge, zajel sunek vetra, hitrost se je občutno zmanjšala in le malo je manjkalo, da ni padel.

Zaradi stalnega vzpona Franza Schallerja, je v taboru tovarnarja Sohlerja, ki je »pokupil« vse najboljše specialiste, prišlo do velikega vznemirjenja, toda sneg, megla in veter so povzročili, da je odpadel zadnji tekmovalni dan.

Tekmovanje je prineslo veliko razočaranje Japoncem,

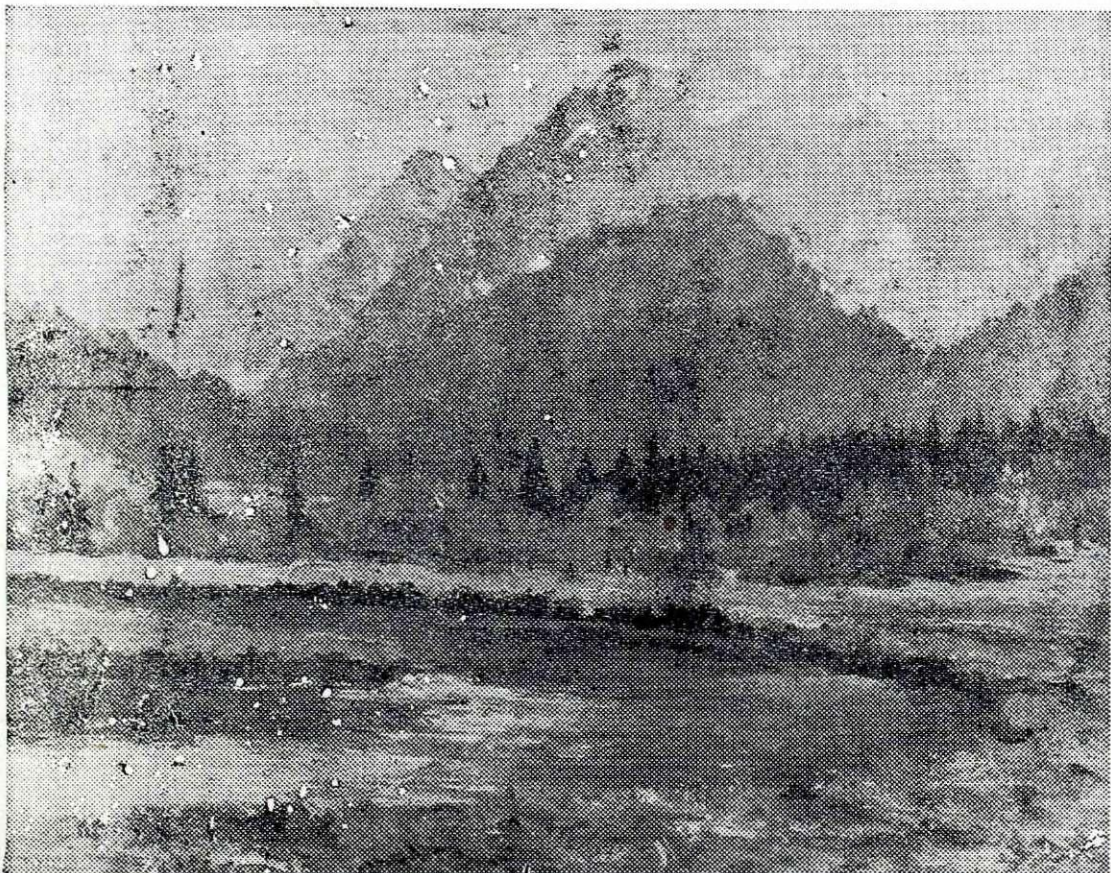
njihov najboljši tekmovalac Nishi Masaru je bil na smučeh Kazama šele sedmi. Se slabše pa je bilo s Kneisslom, katerega najboljši tekmovalac, bivši svetovni rekorder (neuradni) Edi Schwaiger je bil komaj enajsti.

Na tekmovanju se je ob padcu v izteku poškodoval Luigi di Marco, bivši rekorder; na dveh mestih je zlomil ključnico tako, da je bil potreben operativni poseg. Dobil je tudi nekaj odrgnin, vendar je šel sam v gondolo in ni bil potreben prevoz s helikopterjem, ki je bil sicer v stalni pripravljenosti.

REZULTATI:

1. Casse Alessandro Italija 184,143 km/h — rekord, 2. Vachet Teresio Ita. 182,741 km/h, 3. Schaller Franz Avs. 181,818 km/h, 4. Meynet Giuseppe Ita. 181,543 km/h, 5. Caffoni Walter Ita. 181,086 km/h, 6. Beck Karl ZRN 180,813 km/h, 7. Nishi Masaru Jap. 179,640 km/h, 8. Vici Walter Ita. 179,551 km/h, 9. Roude Silvano Ita. 179,461 km/h, 10. Kihara Masashi Jap. 179,193 km/h, 11. Schwaiger Edi Avs. 178,482 km/h, 12. Di Marco Luigi Italija 178,394 km/h, 13. Sperotti Antonio Ita. 178,306 km/h, 14. Morishita Masaru Jap. 177,777 km/h, 15. Takahashi Kiheita Jap. 177,690 km/h.

Janez Šmitek

Jeseniški dolžkovci bodo ob letošnjem občinskem prazniku pripravili v avli občinske skupščine kolektivno slikarsko razstavo — na sliki olje Toneta Tomazina

Tudi letos bo komisija Turističnega društva Jesenice na območju Hrušice do Koroške Bele pregledala in ugotovila kdo se je najbolj prizadeval pri gojitvi rož, ki krase okna, balkone, dvorišča, vrtove itd. Tokrat smo posneli eno od oken Nežke Tišler s Plavža ob cesti Cirila Tavčarja 15. Ker je bila prav takrat na oknu je tudi ona na sliki s svojimi ljubljenskimi.

B.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

24. in 25. julija amer. ital. CS barv. film DOLINA SMRTI, v režiji Michelangela Antonioni, v gl. vlogi Daria Halprin, ob 19. uri.

26. julija nemški film ČAROVNIKOV OBRACUN, v režiji Alfred Vohrer, v gl. vlogi Heinz Drache, ob 19. uri.

27. in 28. julija amer. barv. film BULIT, v režiji Piter Jats, v gl. vlogi Steve Mac Quin, ob 19. uri.

29. julija franc. barv. film REDOVNICA, v režiji Jacques Rivette, v gl. vlogi Anna Karina, ob 19. uri.

30. julija amer. barv. film ŠTIRJE V NEVIHTI, v režiji John Pevser, v gl. vlogi Sue Lyon, ob 19. uri.

31. julija amer. barv. film PETORICA V AKCIJI, v režiji Don Taylor, v gl. vlogi Peter Graves, ob 19. uri.

Kino PLAVZ

24. in 25. julija amer. barv. film BULIT, ob 20. uri.

26. in 27. julija amer.-ital. CS barvni film DOLINA SMRTI, ob 20. uri.

28. julija franc. barvni film REDOVNICA, ob 20. uri.

29. in 30. julija amer. barv. film POJEM PESEM DOMINIQUE, ob 20. uri.

31. julija ital.-amer. barvni film MEČ ZA BRANDOA, ob 20. uri.

Kino DOVJE

24. julija ital.-bolg. CS barv. film UPORNIKOVA LJUBICA.

25. julija amer. barvni film UBIJ VSE, VRNI SE SAM.

28. julija amer.-ital. CS barvni film DOLINA SMRTI.

31. julija amer. barvni film POJEM PESEM DOMINIQUE.

Kino KRANJSKA GORA

24. julija amer. barvni film LADJA FANTOM.

25. julija amer. barvni film POJEM PESEM DOMINIQUE.

27. julija slov. barvni film MASKARADA.

29. julija amer. barvni film BULIT.

31. julija amer.-ital. CS barvni film DOLINA SMRTI.

Kino DELAVSKI DOM JAVORNIK

24. julija amer. barvni film UBIJ VSE, VRNI SE SAM, ob 19. uri.

25. julija amer. barvni film LADJA FANTOM, ob 17. uri.

25. julija slov. barvni film MASKARADA, ob 19. uri.

28. julija amer. barvni film POJEM PESEM DOMINIQUE, ob 19. uri.

31. julija amer. barvni film BULIT, ob 19. uri.

Ameriško-italijanski film DOLINA SMRTI ima povezavo z naslovom le toliko, ker se film dogaja v dolini s tem imenom. Sicer pa zgodba simbolizira neko stanje Amerike — protest in beg, kakor hotenja mladine, ki se s svobodo seksa in politike zoperstavlja licemerstvu starejših. Film je v prihodnjih dneh na sporedu v naših kinematografih.

Razpis

Na podlagi zakona o srednjem šolstvu SRS in v okviru potreb zavoda ŽIC

razpisujemo

prosti delovni mesti na TSS

1 PREDAVATELJA ZA STROJNE PREDMETE — za nedoločen čas

1 PREDAVATELJA ZA METALURŠKE PREDMETE — za nedoločen čas

Pogoj za sprejem: diplomirani inženir strojništva diplomirani inženir metalurgije.

Nastop službe 1. septembra 1971. Osební dohodki so določeni s pravilnikom o OD zavoda ŽIC.

Vloge pošljite na upravo zavoda ŽIC.

ZAHVALA

Ob tragični smrti našega nadvse ljubljenega sina, brata in svaka — alpinista

ZVONETA KOFLERJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, znancem, prijateljem, alpinistom, reševalcem, planincem, sodelavcem, godbi in pevcem za pozornost in sočustvovanje. Prisrčna hvala za poslovične besede ob odprtem grobu, odpravi z dr. Valičem na čelu, vsem darovalcem prekrasnega cvetja in vsem, ki ste se množično poslavljali od njega in ga v tako velikem številu spremili na njegovi pretrani zadnji poti.

Še enkrat topla zahvala vsem, ki ste z nami čutili nenadomestljivo izgubo.

Zaljujoči: mama, sestra Zdenka z družino, Magda, Dorči, Roman in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Ob prezgodnji smrti naše dobre žene, mame, stare mame in sestre

IVANKE DOLINAR

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, ki so nam v težkih trenutkih stali ob strani. Posebno zahvalo za dolgotrajno zdravljenje smo dolžni njenemu zdravniku dr. Avgustu Mencingerju, prim. dr. Francu Bandsterju ter vsem drugim zdravnikom in osebju internega oddelka Splošne bolnice Jesenice. Najlepša hvala tudi družini Mežnarc-Malej in sosedi Jožefi Bohinc, kakor tudi pevcem Društva upokojencev Javornik, pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev ter vsem, ki so podarili vence in cvetje in jo spremili na njeni zadnji poti.

Zaljujoči: mož Maks in hčerka Tinka z družino

ZAHVALA

Ob nenadni tragični izgubi našega mladega in zaslužnega alpinista

ZVONETA KOFLERJA

iz Mojstrane, ki se je smrti nanesel na povratku z uspešne IV. jugoslovanske alpinistične odprave v Hindukuš, smo bili deležni najglobljega sočustvovanja s strani planinske in ostale javnosti.

Zahvaljujemo se za izraze sožalja in prizadetosti, za gnotne prispevke, za poklone vencev in cvetja, za spremstvo in slovo na zadnji poti na dovškem pokopališču. Zahvalo izrekamo ambasadi SFRJ v Kabulu, pripadnikom JLA in organizacij, pihalni godbi iz Gorij, pevcem društva Jeklar, njegovi delovni skupnosti, govornikom poslovičnih besed in vsem, ki ste nam pomagali v najtežjih dneh.

Planinski društvi
Dovje — Mojstrana in
Kranj, člani odprave v
Hindukuš 71, in prijatelji.

ZAHVALA

Ob nenadni, boleči izgubi ljubljenega moža, brata, svaka in strica

MIRKA BARAGA

se prisrčno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem, znancem, bivšim sosedom za darovane vence in cvetje.

Posebno zahvalo smo dolžni družinam: Zalokarjevi, Jelenovi, Vidicevi, Koblarjevi, Tarmanovi in Lajnarjevi za nesebično pomoč v težkih trenutkih.

Prisrčna zahvala kolektivu prometa ZJ za izkazani zadnji pozdrav, pevcem za žalostinke, voznikom osebnih avtomobilov in vsem, ki so nam ustmeno ali pismeno izrazili sožalje.

Vsem, ki so našega ljubljenega Mirka spremili na njegov zadnji dom in počastili njegov spomin — iskrena hvala.

Zaljujoči: žena Pavla, brat Pavel, sestra Živka ter družini Vindišar in Kravanja

OBVESTILO

Društvo telesnih invalidov — podružnica Jesenice obvešča svoje člane, da bo pisarna v času letnih dopustov zaprta.

O ponovnem pričetku poslovanja vas bomo obvestili.

NAJDENA DENARNICA

Na pločniku pred Komunalnim servisom (nasproti nekdanjega pokojninskega zavoda), je bila v ponedeljek, 19. julija, najdena majna žepna denarnica. Lastnik jo dobi na uradništvu Železarja.

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem sindikatu obrata VEN za denarno podporo, ki mi je bila v času bolovanja zelo dobrodošla.

Drago Milosavljevič

**Dopisujte
v Železarja**

Pohod Železarjev na Triglav

Lepa in koristna zamisel o vsakoletnem pohodu na očaka Triglava bi poleg pohoda morala imeti večje obeležje ravno v medsebojnem srečanju železarjev. Dosedanjim srečanjem tega obeležja ne bi bilo mogoče v polni meri priznati. Zaradi tega menim, da ta pohod mora dobiti še nekaj na svoji vsebini, kar bo prispevalo, da bosta lepota gora in tovarštvo še bolj vezala naše kolektive.

Verjetno je že organizatorjem to bilo na umu, pa jim zaradi kratkega termina zamisli ni uspelo uresničiti saj se vsi strinjamo, da je samo govor generalnega direktorja, čeprav topel in spodbuden na vrhu, zelo suhoparna slovesnost.

Zakaj ne bi pripravila vsaka železarna eno recitacijo ali pesem, vsi skupaj pa bi zapeli našo tako lepo pesem »Oj Triglav, moj dom«.

Pohod naj bi bil še »začnjen« z dodatnimi prometnimi predpisi, saj smo imeli priliko videti nevarne situacije, ki so se k sreči po zaslugi vodičev srečno končale. Le majhen spodrselaj bi že lahko koga spravil po pečinah. Ali ni mogoče za čas pohoda organizirati enosmernega pohoda. Recimo od 6.30 do 10. ure samo navzgor, od 10. do 12. ure pa samo navzdol v smeri pohoda železarjev. Ostale poti pa se lahko prosto koristijo.

Mogoče bi še organizirali skupinski popust pri enolončnici in prenočišču, saj smo drugače zelo dobri konsumenti.

Morda bi uvedli grupiranje skupin po starostnih zmogljivostih, ne pa po pod

jetjih, kar bi omogočilo koriščenje Aljažvega doma ter Vodnikove koč.

Vodiči bi morali imeti razpored ležišč po grupah in prostorih. Tudi to bi prispevalo k boljšemu počutju in razpoloženju. Saj po sedanjem načinu povročamo skrb vodičem, kakor udeležencem. Vsak si želi odložiti prtljago na prostor, ne da jo prenaša sem in tja.

Delitev značk naj bi bila vedno le na vrhu v celoti ali pa po grupah s prijetnim »srečno«.

Sestop v Krmo naj bi tudi v bodoče potekal organizirano pod vodstvom vodičev, pri tem pa naj bi bil določen tudi nekaj zaključek prireditve pohoda ob Kovinarski koči — kres, pesem, govor, recitacija — mogoče še kaj po dogovoru organizatorjev pohoda in finančnimi možnostmi.

Verjetno bo treba razmisliti tudi o organiziranju pohoda v planine Koroške in Štajerske, čeprav je Triglav le en sam.

Ker je pohod vsako leto bolj organiziran glede vodičev, pa bi bilo primerno vnesti v pohod izboljšave še na ostalih področjih.

Na kraju pa bi želel izreči iskreno zahvalo organizatorjem in vodičem za njihovo prizadevnost, požrtvovalnost, saj so vsem omogočili prijeten oddih v planinah.

Naj ne zamerijo, da so pristali na koncu članka, pa je zato zahvala bolj iskrena.

Srečno in nasvidenje v letu 1972.

MENS

**Nekaj spominov
z množičnega pohoda
slovenskih železarjev
na Triglav**

